

Johanne Bogen

Hvordan å forstå engelsk påvirkning på norsk

En studie av aksepten for hv+infinitt-konstruksjonen blant norske ungdommer

Masteroppgave i nordisk språkvitenskap

Veileder: Ragnhild Eik

Mai 2024



NTNU

Kunnskap for en bedre verden

Johanne Bogen

Hvordan å forstå engelsk påvirkning på norsk

En studie av aksepten for hv+infinitt-konstruksjonen blant norske ungdommer

Masteroppgave i nordisk språkvitenskap
Veileder: Ragnhild Eik
Mai 2024

Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet
Det humanistiske fakultet
Institutt for språk og litteratur



Kunnskap for en bedre verden

Sammendrag

Engelskkunnskapene til den yngre befolkningen i Norge er bedre i dag enn den noen gang har vært, og jeg ønsket å finne ut om engelsk har hatt en tydeligere påvirkning på det norske språket på et strukturelt nivå hos unge førstespråkstalere av norsk. I denne oppgaven har jeg derfor undersøkt aksepten for norske setninger som inneholder en innskutt hv-setning med et hv-ord etterfulgt av et å-infinitiv, i setninger som «jeg vet *hvordan å lage* en god middag». Dette fenomenet omtaler jeg som hv+infinitiv-konstruksjonen. Det teoretiske utgangspunktet i oppgaven er at hv+infinitiv-konstruksjonen må forstås som et indirekte strukturelt lån fra engelsk. Slike lån muliggjøres av at man har engelsk tilgjengelig i sitt lingvistiske repertoar (jf. Matras, 2011), i tillegg til at den engelske og norske grammatikken er vanskeligere å skille fra hverandre dersom man lærer begge språkene fra en ung alder (jf. Ullman, 2001).

Jeg gjennomførte en akseptabilitetsstudie som inneholdt 12 setninger med hv+infinitiv-konstruksjonen, hvor hvert av hv-ordene «hvordan», «hva» og «hvem» ble benyttet i konstruksjonen fire ganger. Akseptabilitetstesten ble gjennomført av 109 informanter i alderen 15-16 år, fra samme ungdomsskole i Trøndelag. De vurderte setningene i testen på en skala fra 1-4, der 1 ble beskrevet som «ikke naturlig» og 4 ble beskrevet som «veldig naturlig». Ved å gjennomføre en akseptabilitetsstudie med fire vurderingsalternativer, kunne jeg enklere sammenlikne mitt resultat med resultatet fra en tidligere studie av Sunde og Kristoffersen (2018). Deres studie viste at hv+infinitiv-konstruksjonen ble akseptert i svært liten grad.

Resultatet fra min akseptabilitetsstudie viser derimot at informantene aksepterte konstruksjonen i middels grad, hvor gjennomsnittet av informantenes vurdering av setningene med hv+infinitiv-konstruksjonen var 2,73. Det vil si at konstruksjonens akseptabilitet har økt relativt mye på kort tid, og fokuset i diskusjonen er derfor å utforske hvordan et slikt indirekte strukturelt lån fra engelsk sprer seg. Jeg tok for meg to scenarier, og kom frem til at en kombinasjon av økte engelskkunnskaper og en sosial spredning fra én person eller gruppe til en annen, er årsaken til at språkendringsprosessen effektiviseres når man låner fra et språk de fleste i det overordnede språksamfunnet har kompetanse i.

Forord

Det er med glede og lettelse at jeg nå skal få lov til å takke de som takkes skal.

Den største takken går til min veileder Ragnhild Eik, som har vært med på hele masterprosessen, fra idé til innlevering. Det har vært utrolig betryggende å kunne spørre deg om hjelp, og denne masteren hadde aldri blitt det den er nå uten dine mange hjelpfulle kommentarer, om alt fra endring av struktur til hjelp med å sette komma på riktig plass.

Takk til mamma, pappa, tante og resten av familien for støtte og hjelp gjennom et langt studieløp. Jeg setter enormt stor pris på alt dere har gjort for meg.

Takk til språkgjengen, Amanda, Liv, Sara, Ingeborg og Sondre, for interessante samtaler om språk, men kanskje mest for de viktigere samtalene om livet utenfor den akademiske tilværelsen.

Takk til mine medstudenter på språklab Kari, spesielt til mine to sidekamerater, Ingeborg og Solvor. Ingeborg for at hun alltid var der, og Solvor for at hun aldri var der, slik at jeg kunne legge mitt rot på hennes pult.

Noe som også fortjener en takk er Studentersamfundet i Trondheim, huset som tok meg i mot med åpne armer i 2018, og ga meg husrom gjennom hele studietiden. Jeg har fått lov til å gjøre ting jeg aldri hadde sett for meg, men Samfundet gjorde dette mulig. Det gamle røde huset har gitt meg så mange fantastiske opplevelser og jeg har møtt verdens fineste folk der.

Apropos fine folk jeg møtte på Studentersamfundet i Trondheim, må jeg gi en ekstra takk til Magnus. Takk for kommentarer og tilbakemeldinger på masteren, takk for trøst, oppmuntringer og for at du alltid var der når jeg trengte det!

Innholdsfortegnelse

<i>Sammendrag</i>	<i>i</i>
<i>Forord</i>	<i>iii</i>
<i>1. Introduksjon</i>	<i>1</i>
1.1. Engelsk som andrespråk i Norge.....	1
1.2. Problemstilling	2
1.3. Struktur på oppgaven.....	3
<i>2. Teori</i>	<i>4</i>
2.1. Underordnede hv-setninger i norsk og engelsk.....	4
2.2. Tidligere forskning på hv+infinitt i norsk-engelsk språkkontakt.....	5
2.3. Lån.....	6
2.3.1. Indirekte lån.....	7
2.3.1.1. Kalkerte fraser	8
2.3.1.2. Syntaktiske mønstre	9
2.4. Hvordan strukturelle lån oppstår i språkkontaktsituasjoner	10
<i>3. Metode</i>	<i>14</i>
3.1. Forundersøkelser	14
3.2. Akseptabilitetsvurdering	16
3.2.1. Valg av informanter.....	18
3.2.2. Utforming av akseptabilitetstesten	19
3.2.3. Gjennomføring av akseptabilitetstesten	24
3.2.4. Metodiske svakheter.....	25
<i>4. Resultat</i>	<i>26</i>
4.1. Alle informantene.....	27
4.2. Vurdering av de gode og dårlige fyllsetningene	28
4.2.1. Ekskludert informanter med flere enn tre feil	30
4.3. Vurdering av hv+infinitt- og hv+finitt-konstruksjonen	32
4.3.1. Alle hv-ordene.....	32

4.3.1.1. Individuelle forskjeller	34
4.3.2. Hvert enkelt hv-ord	35
5. <i>Diskusjon</i>	39
5.1. Betydningen av funnene	39
5.2. Sammenlikning med tidligere forskning	40
5.3. Spredning av hv+infinitt-konstruksjonen.....	42
5.3.1. Individuelle lån fra det lingvistiske repertoaret.....	42
5.3.2. Lært gjennom norsk sosialisering.....	44
5.4. Akseptabiliteten til hv+infinitt over tid	46
6. <i>Konklusjon</i>	49
<i>Litteratur</i>	51
<i>Relevans for lektoryrket</i>	56
<i>Vedlegg</i>	57
Vedlegg 1: Informasjon på starten av akseptabilitetstesten (skriftlig)	57
Vedlegg 2: Manus med informasjon til elevene (muntlig).....	58
Vedlegg 3: Setningene i akseptabilitetstesten	59
Vedlegg 4: Vurderingene til hver setning med 100 informanter.....	61
Vedlegg 5: Vurderingene til hver setning med 56 informanter.....	63

Tabeller

Tabell 2.1: Typologiske kategorier hentet fra Sunde (2018, s. 82), oversatt fra engelsk til norsk av meg. 7

Tabell 3.1: Rå frekvens fra fire ulike korpus 15

Figurer

Figur 4.1: Gjennomsnittet av informantenes vurdering av de ulike setningstypene, alle 100 informanter inkludert. 27

Figur 4.2 (A): Summert prosentvis fordeling av informantenes vurderinger av de dårlige fyllsetningene. 28

Figur 4.2 (B): Summert prosentvis fordeling av informantenes vurderinger av de gode fyllsetningene. 28

Figur 4.3: Gjennomsnittet av informantenes vurdering av de ulike setningstypene, ekskludert informanter med flere enn tre feil. 30

Figur 4.4 (A): Summert prosentvis fordeling av informantenes vurderinger av de dårlige fyllsetningene. 30

Figur 4.4 (B): Summert prosentvis fordeling av informantenes vurderinger av de gode fyllsetningene. 30

Figur 4.5: Summert prosentvis fordeling av informantenes vurderinger av alle setningstypene. 32

Figur 4.6: Gjennomsnittet av informantenes vurdering med kun de to informantene som favoriserer hv+infinitt over hv+finitt. 34

Figur 4.7: Gjennomsnittet av informantenes vurdering av alle hv-ordene, både i den infinite og finite konstruksjonen. 35

Figur 4.8: Summert prosentvis fordeling av informantenes vurderinger av alle hv-ordene i infinitt-konstruksjonen. 36

1. Introduksjon

I dag er engelsk etablert som et globalt *lingua franca*. Dette innebærer at engelsk er et svært innflytelsesrikt språk, også i Norge, og det er dermed ingen overraskelse at det har stor påvirkning på norsk. Denne påvirkningen gjør seg synlig i det daglige når vi tar i bruk lånord eller lånte uttrykk fra engelsk, men også i den økende bruken av engelsk i akademia og næringslivet. Mange har uttrykt bekymring over engelsk sin økte tilstedeværelse i Norge, noe som har ført til at den synlige påvirkningen har fått mye oppmerksomhet, både i forskning, samfunnsdebatten og i språkpolitikken. Betydelig mindre oppmerksomhet har blitt viet til den skjulte påvirkningen fra engelsk. Den skjulte påvirkningen manifesterer seg blant annet i de mindre tilgjengelige delene av språket, som grammatikken, som gjør den vanskeligere å oppdage (Sunde, 2019, s. 1-2). Et interessant lingvistisk fenomen som har oppstått som et resultat av denne påvirkningen, er bruken av underordnede setninger med hv-ord og å-infinitiv i norske setninger som «jeg vet *hvordan å lage* en god middag».

I denne masteroppgaven tar jeg for meg hvordan engelsk kan se ut til å påvirke norsk på et strukturelt nivå, ved å undersøke aksepten for denne konstruksjonen, som jeg vil omtale som hv+infinitiv-konstruksjonen, blant norske ungdommer. Denne konstruksjonen stammer trolig fra engelsk grammatikk (Putnam & Søfteland, 2022, s. 2) og er en variant av den allerede eksisterende hv+finitt-konstruksjonen («jeg vet *hvordan man lager* en god middag») som er etablert i norsk. Jeg forklarer disse lingvistiske fenomenene nærmere i 2.1.

1.1. Engelsk som andrespråk i Norge

«Av og til snakker jeg engelsk uten at jeg vet det», sier femteklassing Ingrid i en Aftenposten-artikkel fra 2023 (Nipen et.al., 2023). Sannsynligvis er det flere som kan kjenne seg igjen i dette utsagnet, for nordmenn tar stadig i bruk mer engelsk i hverdagen. I samme artikkel forteller engelsklærer Ragnhild Vilhelmsen at engelskkompetansen til elevene øker for hvert kull. «Både ordforråd, grammatikk og setningsoppbygging blir bedre og bedre. Det er nesten som et nytt morsmål, sier hun» (Nipen et.al., 2023).

Å slå fast at engelsk er et morsmål for unge i Norge i dag, ville være en overdrivelse, men mange kan sies å være tospråklige i norsk og engelsk, om vi legger Grosjean (2010) sin definisjon av tospråklige (bilinguals) til grunn: «Bilinguals are those who use two or more languages (or dialects) in their everyday life» (s. 4). Det han legger vekt på i denne definisjonen,

er regelmessig bruk av flere språk, og ikke at man har morsmålsnær kompetanse i alle språkene man kan (Grosjean, 2010, s. 4). Ut i fra denne definisjonen vil svært mange i Norge kunne beskrive seg selv som tospråklige. Nordmenn generelt, og unge nordmenn spesielt, har høy kompetanse i engelsk, og benytter seg av språket daglig, enten de mottar engelsk input eller bruker det aktivt i skrift eller tale. De som vokser opp i Norge i dag, tilegner seg engelsk hovedsakelig på fritiden, og i mindre grad som en følge av den formelle undervisningen i grunnskolen. Dette er på grunn av den økte tilgangen man har til internasjonale filmer, serier, spill, musikk og andre sosiale medier, som domineres av det engelske språket (Sunde, 2019, s. 7-10). «Jeg lærte engelsk av Blippi på Youtube, sier Jonas. Og av youtubere som snakker om fotball, sier Vegard» (Nipen et.al., 2023). Denne intensiferte kontakten med engelsk er en hovedårsak til at skjulte lån kan oppstå i norsk (Sunde, 2018, s. 107), slik som hv+infinitt, som er tema for denne oppgaven.

Den økte bruken og tilstedeværelsen av engelsk bidrar altså til at man tidligere oppnår et høyere ferdighetsnivå i språket. Samtidig er det fortsatt en stor del av befolkningen som ikke behersker språket i like stor grad (Sunde, 2019, s. 10). Engelsk er dermed ikke et andrespråk for den norske befolkningen generelt, men mange enkeltindivider, primært i den yngre delen av befolkningen, kan beskrives som tospråklige med norsk som førstespråk og engelsk som andrespråk. Det er naturligvis mange andre første- og andrespråk i den norske befolkningen, men siden dette ligger utenfor fokusområdet for oppgaven, vil ikke dette bli kommentert ytterligere.

1.2. Problemstilling

Denne masteroppgaven søker å gi en fornyet innsikt i hvordan engelsk påvirker norsk på et strukturelt nivå, mer spesifikt knyttet til aksepten for hv+infinitt-konstruksjonen blant unge førstespråkstalere av norsk. Gjennom en akseptabilitetsstudie som inneholder norske setninger med hv+infinitt-konstruksjonen og tilsvarende setninger med den tradisjonelle hv+finitt-konstruksjonen, vil jeg finne ut om setninger av denne typen er i ferd med å bli en del av norsk grammatikk. Den strukturelle påvirkningen fra engelsk har størst effekt på den yngre befolkningen, og akseptabilitetsstudien er derfor gjennomført med 109 ungdommer. Resultatet fra studien vil dermed kunne gi en fremtidsrettet innsikt i hvilken rolle engelsk vil spille i det norske språket fremover. Problemstillingen for denne oppgaven er derfor formulert slik:

I hvor stor grad aksepterer unge førstespråkstalere av norsk hv+infinitt-konstruksjonen i norske setninger, og hvordan kan resultatet tolkes i lys av språkendringsprosesser?

Hv+infinitt-konstruksjonen har blitt forsket på tidligere av Sunde og Kristoffersen (2018), og funnet deres var at aksepten for konstruksjonen var svært lav (for ytterligere gjennomgang av studien, se 2.2.). Hypotesen min er at aksepten for hv+infinitt-konstruksjonen i norske setninger har økt fra deres studie til min. Denne hypotesen er basert på at engelsk stadig øker sin tilstedeværelse i Norge, og at engelskkompetansen til den yngre norske befolkningen blir bedre. Derfor vil grammatikken til informantene i min studie sannsynligvis være påvirket av engelsk i større grad. I denne oppgaven undersøker jeg konstruksjonen mer i detalj enn i tidligere studier, noe som også vil kunne bringe frem mer nyanserte resultater.

1.3. Struktur på oppgaven

Denne oppgaven består av 6 kapitler. I kapittel 2 gjør jeg rede for forskjellen mellom underordnede hv-setninger i norsk og engelsk, og ser på tidligere forskning gjort på hv+infinitt-konstruksjonen i norsk-engelsk språkkontakt. Her presenterer jeg også teori om indirekte lån og hvordan de kan oppstå i kontaktsituasjoner. Kapittel 3 inneholder en redegjørelse av akseptabilitetsvurderinger som metode, og hvilke valg jeg gjorde i utformingen av min akseptabilitetstest. Jeg gir også en beskrivelse av hvordan den ble utført, før jeg drøfter noen metodiske svakheter. I kapittel 4 presenterer jeg resultatene fra akseptabilitetstesten og analyserer funnene. I kapittel 5 diskuterer jeg betydningen av funnene, sammenligner dem med tidligere forskning, og diskuterer statusen til lånet og hvordan spredningen av denne konstruksjonen kan ha foregått. Oppgaven avsluttes med kapittel 6 der jeg oppsummerer og gir en konklusjon på oppgavens mål og problemstilling.

2. Teori

Teorikapittelet mitt bygger videre på antagelsen som jeg gjorde innledningsvis; at mange enkeltindivid i den yngre befolkningen i Norge vil kunne beskrives som tospråklige med norsk som førstespråk og engelsk som andrespråk (i tillegg til de mange andre språkene som også brukes av nordmenn i dag). Her gjør jeg rede for hv+infinitiv ved å se på forskjellene mellom hv-setninger på norsk og engelsk, og presenterer tidligere forskning som har blitt gjort på denne konstruksjonen i varianter av norsk. Deretter ser jeg nærmere på hvordan lån kan defineres og hva som kan kategoriseres som indirekte lån. Til slutt gjør jeg rede for hvordan strukturelle lån kan oppstå i kontaktsituasjoner med henvisning til forskningslitteraturen.

2.1. Underordnede hv-setninger i norsk og engelsk

I norsk skal hv-ord tradisjonelt bli etterfulgt av et uttrykt subjekt og et finitt verb (Putnam & Søfteland, 2022, s. 4; Sunde, 2018, s. 105-106). Dette er vist i (1a), hvor vi finner en innskutt hv-setning med hv-ordet «hvordan» etterfulgt av subjektet «man» og det finite verbet «strikker». Den engelske setningen i (1b) viser at den samme regelen ikke gjelder for engelske hv-ord, disse kan bli etterfulgt av enten et finitt eller infinitiv verb. Dersom man skulle brukt den engelske strukturen hv+infinitiv i norske hv-setninger ville vi fått en setning som tradisjonelt regnes som ugrammatisk i norsk, som illustrert i (1c). Det finnes derimot to hv-ord i norsk, «hvordan» og «hvorfor», som kan stå i en konstruksjon etterfulgt av et infinitiv verb, men uten infinitivmarkøren «å», slik som i (1d). Denne konstruksjonen er vanlig i for eksempel avisoverskrifter og instruksjonsvideoer (Sunde, 2018, s. 106). Når jeg videre i oppgaven skriver om hv+infinitiv, er det konstruksjonen vist i (1c) jeg viser til, ikke den i (1d).

- (1) a. Jeg vet hvordan man strikker en genser.
- b. I know how to knit a sweater.
- c. *Jeg vet hvordan å strikke en genser.
- d. Hvordan strikke en genser.

Selv om konstruksjonen i (1c) tradisjonelt ikke kan benyttes i norsk, har det blitt observert en økt forekomst av hv+infinitiv-konstruksjonen i norske setninger, noe jeg selv og andre lingvister har erfart.

2.2. Tidligere forskning på hv+infinitt i norsk-engelsk språkkontakt

Til nå har hv+infinitt-konstruksjonen fått lite oppmerksomhet i forskningen, sannsynligvis fordi det er et relativt nytt lingvistisk fenomen i norsk. Bruken av hv+infinitt ble først skrevet om av Johansson og Graedler (2002, s. 23), som hadde funnet konstruksjonen i en aftenpostenartikkel fra 2001. «Et kurs i *hvordan å bli gode foreldre (...)*» (Johansson & Graedler, 2002, s. 23). I det følgende tar jeg spesielt utgangspunkt i to forskningsartikler som på ulike måter tar for seg statusen hv+infinitt har i varianter av norsk. I diskusjonen, kapittel 5, sammenligner jeg mine funn med funnene fra disse arbeidene.

Den første artikkelen er av Sunde og Kristoffersen (2018), som gjennomførte en akseptabilitetstest med 12 indirekte lån fra engelsk, der en av disse var hv+infinitt. Dette var en konstruksjon de ønsket å inkludere i studien, fordi de hadde observert at den var i bruk i norsk (s. 282). Målet med studien var å undersøke i hvilken grad informantene oppfattet indirekte lån fra engelsk som gangbare i norsk. Testen deres besto av 100 setninger, deriblant en setning med konstruksjonen hva+infinitt. De gjennomførte akseptabilitetstesten på én testgruppe, bestående av videregående elever med en gjennomsnittsalder på 18 år, og to kontrollgrupper, bestående av henholdsvis voksne (ca. gjennomsnittsalder 55) og eldre (ca. gjennomsnittsalder 75) (Sunde & Kristoffersen, 2018, s. 284-285). Hypotesen til Sunde og Kristoffersen (2018) var at bedre engelskferdigheter fører til høyere aksept for indirekte lån fra engelsk (s. 277). På bakgrunn av dette gjennomførte testgruppen en ferdighetstest i engelsk og en oversettelsestest fra engelsk til norsk, i tillegg til akseptabilitetstesten. Kontrollgruppen med voksne gjennomførte også oversettelsestesten, mens de eldre kun selvrapporterte sine engelskferdigheter. Resultatene fra akseptabilitetstesten viste at informantene i testgruppen aksepterte flere av de 12 indirekte lånene enn informantene i kontrollgruppene. Likevel fant de at hypotesen deres ikke stemte: Det var gruppen med lavest engelskferdigheter i testgruppen som aksepterte lånene i størst grad. Men setningen med konstruksjonen hva+infinitt skilte seg ut blant de ulike engelske indirekte lånene som ble testet. Testgruppen godtok den i veldig liten grad, mens kontrollgruppene ikke godtok den i noen grad (Sunde & Kristoffersen, 2018, s. 285-291). Dette resultatet viser oss at informantene i deres studie synes hv+infinitt-konstruksjonen virket unaturlig eller ikke akseptabel når de så den bli brukt i en setning.

En artikkel som undersøker hv+infinitt fra et annet perspektiv er Putnam og Søfteland (2022), som gjorde en studie av hv+infinitt i amerikanorsk, et døende arvespråk brukt av etterkommerne etter nordmenn som emigrerte til USA fra slutten av 1800-tallet (s. 8). Putnam

og Søfteland (2022) finner at hv+infinitiv-konstruksjonen har blitt en del av grammatikken til amerikanorsk, og argumenterer for at dette er et resultat av langvarig kontakt med engelsk og lite bruk av arvespråket. De poengterer at forskjellene som finnes i hv-konstruksjoner på norsk og på engelsk, ikke skyldes tilfeldige forskjeller i ordforråd, men at det betinges av strukturelle forskjeller på et syntaktisk nivå (s. 6). Med andre ord beskriver de hv+infinitiv som et strukturelt lån fra engelsk til amerikanorsk. Videre utvikler de en analyse der de antar at hv+infinitiv-konstruksjonen i amerikanorsk uttrykker skjult modalitet, på samme måte som den gjør i engelsk (Putnam & Søfteland, 2022, s. 13). I norske hv-setninger kan modalitet uttrykkes i form av modale hjelpeverb (f.eks. *Jeg vet hvordan man kan/skal/bør/må strikke en genser*).

Med bakgrunn i funnene til Putnam og Søfteland (2022), samt egne uformelle observasjoner og merknader i forskningslitteraturen (Johansson & Graedler, 2002; Sunde & Kristoffersen, 2018, s. 282) er det nærliggende å tro at hv+infinitiv har potensialet til å bli en etablert konstruksjon i norsk. Dette tar jeg opp igjen i 5.2. I lys av dette vil det også være interessant å sammenligne funn fra min undersøkelse med funnene fra Sunde og Kristoffersen (2018).

2.3. Lån

Det finnes ulike definisjoner og forståelser av lån. Her tar jeg utgangspunkt i hvordan Matras (2009, 2010 og 2011) beskriver lån, og kategoriseringen av forskjellige typer lån i Sunde (2018) sin artikkel *A typology of English borrowings in Norwegian*. I tillegg benytter jeg meg av Sunde (2016 og 2019) og Pulcini et.al. (2012) sine fremstillinger av lån.

Matras (2009) forklarer at en vanlig forståelse av lån er at en struktur eller en form blir overført fra et språkssystem til et annet. Disse språkssystemene blir gjerne beskrevet som kildespråk og mottakerspråk, avhengig av hvilken rolle de har i kontaktsituasjonen (s. 146). Men Matras (2009) hevder at en slik beskrivelse av lån som overføringer blir for upresis, og at assosiasjonene med ordet «lån» kan legge for mye vekt på avgrensningene mellom de språklige systemene som er involvert, mens den dynamiske prosessen som faktisk finner sted, ikke blir gitt riktig oppmerksomhet (s. 146). I stedet foreslår Matras (2011) en vid forståelse av begrepet lån som «(...) the removal of an invisible demarcation line that separates subsets within the linguistic repertoire (...)» (s. 204). Denne definisjonen innebærer at språkene til det flerspråklige individ ikke finnes i separate, lukkede systemer, men at språkkunnskapen i stedet er samlet i et større sammenfattet repertoar. Her er språkene delt inn i delenheter (subsets) av

ord og strukturer, som er knyttet til enkelte språk. Sunde (2019) beskriver dette fint når hun sier at lån er overføringer mellom isolerte språk, men at i det flerspråklige sinn er ikke språkene isolerte system (s. 33-34). I delkapittel 2.4. skal jeg komme tilbake til hvordan dette påvirker låneprosessen.

Ifølge Sunde (2016) er det mange årsaker til at vi låner ord og fraser fra andre språk. Den mest utbredte motivasjonen bak lån er mangelen på et tilsvarende ord i mottakerspråket som beskriver et nytt konsept eller objekt. Det oppstår et hull i leksikonet til mottakerspråket, og istedenfor å finne på et nytt ord, låner vi ordet fra kildepråket. Disse lånene kalles kulturelle lån. Dersom vi låner ord som det allerede finnes en etablert ekvivalent av i mottakerspråket, kalles dette kjernelån. Kjernelån kan fungere som en alternativ måte å uttrykke noe på, eller de kan ende opp med å erstatte allerede etablerte ord i mottakerspråket. Slike lån motiveres som regel av et ønske om å vise at du tilhører en spesifikk gruppe, eller for å uttrykke ekspertise (Sunde, 2016, s. 147). På grunn av den teknologiske og kulturelle dominansen USA og Storbritannia har hatt de siste 100 årene, har engelsk vært et naturlig språk å låne fra. De fleste kulturelle lån og kjernelån som oppstår i norsk stammer derfor fra engelsk (Sunde, 2018, s. 71). Dette er en måte å kategorisere lån basert på *motivasjonen* til å låne, og videre i delkapittelet fokuserer jeg på en typologisk kategorisering.

2.3.1. Indirekte lån

Det er vanlig å dele lån inn i to hovedkategorier, men det finnes variasjon i hvordan fordelingen i disse to kategoriene gjøres, i tillegg til at språkvitere bruker ulike begrep for hovedkategoriene. For eksempel bruker Matras (2009) begrepene *matter* og *pattern*, mens Pulcini et al. (2012, s. 6) og Sunde (2018, s. 75) bruker *direkte* og *indirekte lån*. Siden jeg skal ta utgangspunkt i kategoriseringen av lån gjort av Sunde (2018), velger jeg også å bruke begrepene direkte og indirekte lån, samtidig som jeg synes disse begrepene er mer beskrivende og enklere å forstå.

	Direkte lån	Indirekte lån
Ord	Direkte, hybridlån og pseudolån	Kalkeringer og semantiske lån
Fraser	Direkte og hybride fraser	Kalkerte fraser
Strukturer	Bundne og frie morfem	Syntaktiske mønstre

Tabell 2.1: Typologiske kategorier hentet fra Sunde (2018, s. 82), oversatt fra engelsk til norsk av meg.

Tabellen ovenfor viser Sunde (2018) sin kategorisering av direkte og indirekte lån (s. 82). Kjennetegnet på direkte lån er at de er mer eller mindre direkte kopiert fra kildespråket, som i dette tilfellet er engelsk. Eksempler på direkte lån er ord som *influencer* og *selfie*. Spesielt siden midten av forrige århundre har det engelske språket hatt stor innflytelse på norsk, og engelsk har blitt vår største kilde til nye ord. Som en følge av dette har direkte lån fra engelsk fått mye oppmerksomhet i feltet (Sunde, 2018, s. 75 og 71; se også Sunde 2018 og Pulcini et al. 2012 for inngående diskusjon om direkte lån). Ifølge Sunde (2019, s. 23) har mindre oppmerksomhet blitt gitt til de indirekte lånene fra engelsk. I motsetning til de direkte lånene, som ligner på sin opprinnelige form fra kildespråket, blir indirekte lån fra engelsk anvendt på norsk med norske ordformer eller morfem, som for eksempel *velferdsstat*, av engelsk «welfare state». Fordi de indirekte lånene ikke inneholder noen åpenbare engelske former er de vanskeligere å oppdage (Sunde, 2019, s. 23; Sunde, 2018, s. 72). Sunde (2019) peker på at dette kan være en av årsakene til at det er forsket lite på indirekte lån fra engelsk til norsk. I tillegg er det en antagelse at antallet indirekte lån er relativt få sammenliknet med direkte lån (s. 24). En annen faktor som gjør det vanskeligere å oppdage indirekte lån fra engelsk, er at språkene er beslektet. Dette gjør at de har like mekanismer for å danne ord, som igjen kan føre til at indirekte lån kan bli misforstått som nye norske konstruksjoner eller sammensettinger av ord, som har blitt dannet parallelt med en lignende form i engelsk (Sunde, 2019, s. 24; Pulcini et al., 2012, s. 3).

Slik som tabell 2.1 illustrerer, deler Sunde (2018) de indirekte lånene i kalkeringer og semantiske lån, kalkerte fraser og systematiske mønstre. I akseptabilitetsstudien til Sunde og Kristoffersen (2018) beskriver de hv+infinitt-konstruksjonen som en kalkert frase, mens Sunde (2018) plasserer denne konstruksjonen under syntaktiske mønstre. For å klargjøre hva slags type indirekte lån jeg mener at hv+infinitt-konstruksjonen er, skal jeg gi en forklaring av begge underkategoriene.

2.3.1.1. Kalkerte fraser

Kalkering kan beskrives som en prosess der en ordform eller frase i kildespråket blir direkte oversatt til mottakerspråket. De indirekte fraselånene vi har fra engelsk vil være et resultat av kalkering, som vil si at fraser med engelskspråklig opphav er mer eller mindre direkte oversatt fra engelsk til norsk (Sunde, 2018, s. 76 og 96). Eksempler på dette vil være *i min mening*, «in my opinion», *hate på*, «hate on» og *stå opp for seg selv*, «stand up for oneself» (Sunde, 2018, s. 96-97).

I frasen *hate på*, finner vi verbet «hate» som på norsk er et transitivt verb, men når verbet her står sammen med preposisjonen «på», er det tydelig at frasen følger et engelsk mønster. Fraser som *i min mening*, og lignende fraser som *rulle med øynene*, «roll one's eyes», har veldig lignende former på norsk der kun ett ord er byttet om: *etter min mening* og *himle med øynene*. Det er flere av de kalkerte frasene som Sunde (2018) legger frem, som det allerede finnes norske ekvivalenter for, med kun slike små forskjeller. Mens andre uttrykk, som frasen *stå opp for seg selv*, finnes det ingen variant av på norsk. Sunde (2018) mener derfor at disse kalkerte frasene henholdsvis kan deles omtrentlig inn i kulturelle lån og kjernelån (s. 98-99).

2.3.1.2. Syntaktiske mønstre

Strukturelle lån generelt tar for seg lån som har en effekt på grammatikken til mottakerspråket, noe som innebærer språkets fonologiske, morfologiske og syntaktiske egenskaper, og slike lån kan både være direkte og indirekte. Grammatikken i et språk er grunnleggende og noe andre språkkomponenter bygger på. Dette gjør grammatikken mer rigid og vanskeligere å endre, mens leksikonet er i et stadium av konstant endring og tar stadig til seg nye ord og fraser. På grunn av dette er det mindre vanlig med strukturelle lån i kontaktsituasjoner, men det finnes fortsatt eksempler på slike lån mellom kildepråket engelsk og mottakerspråket norsk, hovedsakelig av morfologisk eller syntaktisk art (Sunde, 2018, s. 77 og 101).

De strukturelle morfologiske lånene kategoriseres som direkte lån, og eksemplene Sunde (2018) gir på slike lån, er flertalls-s i ord som *temas*, og avledningsaffikset -isj/-ish, i *støvel-ish* (s. 102). De strukturelle syntaktiske lånene er derimot indirekte lån. Betegnelsen på lån i kategorien indirekte strukturelle lån er *syntaktiske mønstre*, og de kjennetegnes av at en syntaktisk struktur fra engelsk blir kopiert inn i norsk syntaks og anvendt med norske ord (Pulcini et al., 2012, s. 11; Sunde, 2018, s. 101). Hv+infinitiv-konstruksjonen er et av eksemplene Sunde (2018) gir på et slikt indirekte strukturelt lån. I motsetning til de kalkerte frasene der hvert enkelt ord blir direkte oversatt fra engelsk til norsk, kan det argumenteres for at det er et grunnleggende syntaktisk mønster som blir anvendt i hv+infinitiv-konstruksjonen. For dette lånet gjelder ikke kun i én spesifikk sammenheng eller oversettelse, men lånet kan ifølge Sunde (2018) anvendes med alle hv-ordene i norsk, utenom «hvorfor», satt sammen i en struktur med et hvilket som helst norsk verb i infinitiv som passer inn (s. 106-107). Med bakgrunn i denne beskrivelsen synes jeg hv+infinitiv-konstruksjonen passer best inn i kategorien *indirekte strukturelt lån*, og at betegnelsen *syntaktisk mønster* er mer presist og dekkende, enn *kalkering*

eller *kalkert frase*. Videre i oppgaven kommer jeg derfor til å behandle konstruksjonen som et indirekte strukturelt lån.

2.4. Hvordan strukturelle lån oppstår i språkkontaktsituasjoner

Matras (2011) sin vide forståelse av lån åpner opp muligheten for å forstå at lån oppstår som et resultat av det flerspråklige individs ønske om å utnytte hele sitt lingvistiske repertoar. Prosessen hvor man låner fra et språk til et annet blir i sterkere grad muliggjort av at språkene ikke finnes i separate systemer hos individet, men at de språklige delenheterne man har tilgjengelig, finnes i ett repertoar. Siden skillelinjene man har etablert mellom de ulike delenheterne, enkelt kan fjernes, er det enklere at ord, fraser og strukturer fra et språk kan uttrykkes i et annet. Selv om språkene ikke befinner seg i lukkede systemer, klarer flerspråklige likevel å skille språkene og deres tilhørende leksikon og strukturelle egenskaper fra hverandre. Dette forklarer Matras (2010) med at flerspråklige gjennomgår en lingvistisk sosialisering der de lærer hvilke ord og strukturer de skal bruke i ulike kommunikative situasjoner (s. 66). Denne sosialiseringsprosessen resulterer i at den flerspråklige knytter en bevissthet om begrensinger for bruken av visse ordformer og strukturer til enkelte kontekster og omgivelser. Dette innebærer også at man utvikler en mekanisme for å kontrollere hvilke deler av repertoaret man ønsker å bruke og hvilke man ønsker å hemme i ulike situasjoner (Matras, 2011, s. 214). På denne måten er det tospråklige individ motivert av to faktorer i språksituasjoner: Ønsket om å utnytte hele repertoaret for å ta i bruk de mest effektive og presise ordformene og strukturene, og ønsket om å gjøre seg forstått av samtalepartnere (Matras, 2009, s. 5).

I denne todelte motivasjonen kan det se ut som at valg av ordformer fra leksikonet til et språk, er en prosess som opererer delvis uavhengig av syntaksen. Matras (2011) mener at leksikonet blir utsatt for en strengere seleksjon, og at man i større grad klarer å hemme ordformer fra det språket som ikke brukes i den spesifikke språksituasjonen. Den samme kontrollen har man ikke over strukturer fra de forskjellige språkene man har i repertoaret. Strukturene som blir valgt i språksituasjoner, tar mer hensyn til ønsket om å maksimere en effektiv kommunikasjon (s. 234). Grunnen til at man ikke har den samme kontrollen over valg av strukturer, er fordi de ikke inneholder noen åpenbare former fra språket som i utgangspunktet ikke benyttes i språksituasjonen. Det flerspråklige individet ser derfor ut til å ha mindre bevissthet om begrensninger for når strukturer fra forskjellige språk kan uttrykkes. (Matras, 2009, s. 59). Det vil si at et flerspråklig individ har muligheten til å benytte seg av den mest effektive strukturen,

uavhengig av hvilket språk den kommer fra, så lenge den blir forstått, samtidig som at kontrollen over valg av ordformer fortsatt er tilstede, og man velger de som passer i den spesifikke språksituasjonen. Matras (2009) mener derfor at dette antyder at kontrollen og hemmingsmekanismen man har over repertoaret behandler ordformer og strukturer forskjellig (s. 234).

Selv om det kan se ut som at ordformer og strukturer fra samme språk i mer eller mindre grad brukes uavhengig av hverandre, er det forskjellig hva ulike språksituasjoner krever av kontroll over det lingvistiske repertoaret. Grosjean (2010) mener at flerspråklige individ løser slike situasjoner ved å innta forskjellige moduser (s. 39-40). Dersom du som tospråklig kommuniserer med en som kun kan ett av dine to språk, vil du legge til rette for samtalepartneren ved å kun benytte deg av ordformer som tilhører det språket dere begge kan. Da er du i enspråklig modus, og bruker den tillærte hemmingsmekanismen for å forhindre at former fra det uønskede språket skal komme til uttrykk. Hvis den personen du kommuniserer med, kan de samme språkene som deg selv, vil samtalen hovedsakelig skje på det ene språket, men man kan tillate at det andre språket er mer aktivt. Det betyr at du kan benytte deg av hele ditt lingvistiske repertoar, og du kan bruke ord, fraser og strukturer fra begge språkene. Her befinner du deg i en tospråklig modus (Grosjean, 2010, s. 39-41).

For å tilfredsstille de to motivasjonene man som flerspråklig har i språksituasjoner, må man velge ut de mest effektive og presise ordformene og strukturene, samtidig som man klarer å gjøre seg forstått overfor samtalepartner. Dette gjelder i begge modusene Grosjean (2010) beskriver, men det er den enspråklige modusen som krever den strengeste utvelgelsen fra repertoaret, da sjansen for å bli misforstått av samtalepartnere hvis man velger feil, er større. Men fordi kontrollen og hemmingsmekanismen man har over repertoaret, behandler ordformer og strukturer forskjellig, kan man ende opp med å uttrykke ordformer og strukturer fra delenheter i repertoaret som tilhører forskjellige språk. Dette resulterer i noe Matras (2011) kaller «bilingual speech production error» (s. 215). Selv i enspråklig modus er det ikke sikkert at slike produksjonsfeil blir oppfattet som feil av samtalepartner. Dette kan gjelde spesielt lån av syntaktiske mønstre, fordi et slikt lån ikke krever at man benytter seg av ordformer som åpenbart er hentet fra et annet språk enn det språket som ble krevd i den enspråklige modusen. På denne måten kan bruk av feil struktur bli akseptert og forplante seg som en funksjonell variant av den eksisterende strukturen, og har derfra potensialet til å erstatte strukturen i mottakerspråket (Matras, 2011, s. 215).

Selv om indirekte lån av strukturelle mønstre ikke inntreffer like ofte som andre lån, hovedsakelig direkte lån, er det flere teoretikere som mener at indirekte strukturelle lån har fått for lite oppmerksomhet i forskning på språkkontakt. Winford (2010) mener at strukturelle lån av typen strukturelle mønstre og grammatiske kategorier og funksjoner skjer overraskende ofte i språkkontaktsituasjoner, men at mange teoretikere har vært nølende i å kalle dette for lån, men heller beskrevet det som overføringer (transfer). Han mener dette er fordi man lenge har ansett grammatikken i et språk som veldig motstandsdyktig mot forandring (s. 179). Allerede i 1988 skrev Thomason og Kaufman at strukturelle lån er vanligere enn man tidligere har antatt (s. 65). De mener at det som muliggjør strukturelle lån, er at det eksisterer en gruppe med flerspråklige, som kan kildespråket flytende og bruker det jevnlig, i befolkningen til mottakerspråket (Thomason & Kaufman, 1988, s. 66-67). Samtidig er det vanskelig å si når slike lån vil inntreffe, fordi utfallet av språkkontakt er avhengig av holdningene i samfunnet til mottakerspråket og en rekke andre sosiale faktorer (Thomason & Kaufman, 1988, s. 65). Thomason og Kaufman (1988) gjør likevel noen generaliseringer om når i kontaktsituasjonen mottakerspråket tar til seg lån av strukturer fra kildespråket. Det som spiller en rolle er blant annet mottakerspråkets befolkningsstørrelse, hvor lenge man har hatt kontakt med kildespråket og graden av flerspråklighet i samfunnet (s. 65-66). De foreslår en lånskala som viser at antall lån vil øke i samsvar med graden av kontakt med mottakerspråket, og det er spesielt en utbredt flerspråklighet og tilstedeværelsen av et kulturelt dominant kildespråk som legger til rette for strukturelle endringer i mottakerspråket (Thomason & Kaufman, 1988, s. 65 og 74-77).

Ullman (2001) bruker en annen inngang for å forklare konsekvensene av språkkontakt og ser på språklagring i minnet. Han mener at kunnskapen man tilegner seg om førstespråket, lagres og memoreres i forskjellige minnesystemer. Det deklorative minnesystemet inneholder eksplisitt kunnskap og kan beskrives som et assosiativt minne der man lagrer ord og deres betydning. I det prosessuelle minnesystemet finnes den implisitte kunnskapen som ikke er tilgjengelig i det bevisste minnet, og her lagres grammatikken (Ullman, 2001, s. 106). Når man lærer et andrespråk, er antagelsen at denne kunnskapen, både ordformer og den tilhørende grammatikken, lagres i det deklorative minnesystemet. Ullman (2001) mener derimot at dette kun er tilfellet når andrespråket blir lært etter kritisk periode (s. 108-109). Dersom man blir eksponert for andrespråket i ung alder, får input fra det og bruker det jevnlig, vil man i større grad kunne benytte seg av det prosessuelle minnesystemet for å lagre kunnskap om andrespråket (Ullman, 2001, s. 108). Det vil si at dersom man lærer flere språk fra man er ung,

vil grammatikken til det første og andre språket lagres som implisitt kunnskap i det samme minnesystemet. På denne måten vil grammatikken til de språkene man kan, være vanskeligere å skille fra hverandre fordi denne kunnskapen ikke er tilgjengelig i det bevisste minnet. Dette vil være et argument for Matras (2009) sin tanke om at ordformer og strukturer blir behandlet forskjellig i repertoaret, fordi man kan ta bevisste avgjørelser om ordformer, men ikke om strukturer.

For å oppsummere kan man si at hv+infinitiv-konstruksjonen er et indirekte strukturelt lån fra engelsk til norsk. Slike lån har mulighet til å oppstå ved at brukere av mottakerspråket har tilgang til kildespråket i sitt lingvistiske repertoar. Språkbrukere har begrenset kontroll over valg av strukturer i kommunikative situasjoner, siden strukturer ikke inneholder noen åpenbare former fra kildespråket. Dette åpner for at indirekte strukturelle lån ubevisst kan forplante seg i mottakerspråket. Samtidig vil økt kompetanse i kildespråket gjøre det vanskeligere å holde den grammatiske kunnskapen i de språkene man har tilgjengelig, separert fra hverandre. Et relatert spørsmål er hvordan lån eller strukturell påvirkning sprer seg når de først har kommet inn i språket. For å besvare dette er det relevant å trekke inn sosiolingvistiske teorier, og jeg skal trekke inn et slikt perspektiv (Sandøy, 2011) når jeg diskuterer funnene i kapittel 5.3.2. (selv om det sosiolingvistiske ikke spiller en hovedrolle i min oppgave).

3. Metode

For å få en bedre forståelse av de strukturelle lånene vi tar i bruk i norsk, valgte jeg å gjennomføre en akseptabilitetstest med ungdomsskoleelever, kombinert med en forundersøkelse. I forundersøkelsen benyttet jeg meg av korpus, og korpusundersøkelsen jeg gjorde, har vært nyttig for å få et overblikk over forekomsten av hv+infinitt, og for å velge ut hvilke hv-ord jeg skulle inkludere i akseptabilitetstesten. Jeg utformet akseptabilitetstesten i nettskjema, med 54 setninger, hvorav 12 var testsetninger med ulike hv+infinitt-konstruksjoner og 12 var tilsvarende tradisjonelle setninger med hv+finitt-konstruksjoner. Setningene ble vurdert på en skala fra 1-4, der 1 var «ikke naturlig» og 4 var «veldig naturlig». Den ble gjennomført på et 10. trinn ved en ungdomsskole i Trøndelag, der alle deltok frivillig og anonymt. Jeg endte opp med 109 informanter i en alder fra 15 til 16 år.

I dette kapittelet forklarer jeg hvordan jeg benyttet meg av korpus som forundersøkelse, og gir en beskrivelse av hva en akseptabilitetsvurdering er, og hvorfor det er en passende metode når man ønsker å forske på strukturelle fenomener. Jeg beskriver mitt valg av informanter, hvordan jeg utformet min akseptabilitetstest, og hvilke hensyn jeg tok på bakgrunn av at jeg skulle gjennomføre den med ungdomsskoleelever. Til slutt tar jeg for meg svakhetene som finnes ved å bruke akseptabilitetsvurderinger som metode, og hva som kan forstyrre resultatene.

3.1. Forundersøkelser

Før jeg utformet en akseptabilitetstest, ønsket jeg å få et inntrykk av forekomsten av hv+infinitt, slik at jeg kunne se om det var behov for å se nærmere på dette fenomenet. Jeg gjennomførte derfor en forundersøkelse hvor jeg benyttet meg av fire ulike korpus: NoWaC, HaBiT, nordisk dialektkorpus og LBK. NoWaC og HaBiT er internettbaserte korpus. NoWaC er en samling av tekst fra nettadresser med .no-domenet mellom 2009 og 2010, og består av 700 millioner ord (Guevara, 2010). HaBiT har både et nynorsk korpus og et bokmålskorpus. Bokmålskorpuset, som jeg benyttet meg av, inneholder 1.18 milliarder ord, ble ferdigstilt i 2017 og består av lite normerte og talemålsnære tekster (HaBiT, 2015). LBK er en samling av bokmålstekster fra 1985 til 2015 bestående av 100 millioner ord fra hovedsakelig sakprosa og skjønnlitterære tekster (Fjeld et.al., 2020). Nordisk dialektkorpus er et talemålskorpus som er laget av tekst fra transkriberte intervjuer og samtaler gjennomført med lyd- og videoopptak (Johannessen et.al., 2009). I alle de fire korpusene søkte jeg opp konstruksjonene «hvordan å», «hva å», «hvorfor å», «hvem å», «hvilken å» og «hvor å», for å se hvor mange treff hver av konstruksjonene fikk.

Konstruksjon	NoWaC (totalt 700 millioner ord)	HaBiT (totalt 1,18 milliarder ord)	Nordisk dialektkorpus (totalt 2,7 millioner ord)	LBK (totalt 100 millioner ord)
Hvordan å	739	46610	0	22
Hva å	73	933	2	7
Hvorfor å	21	75	0	1
Hvem å	7	80	0	0
Hvilken å	0	50	0	1
Hvor å	67	5798	0	0

Tabell 3.1: Rå frekvens fra fire ulike korpus

Tabell 3.1 viser hvor mange treff hver av konstruksjonene fikk i de ulike korpusene jeg benyttet meg av. Da jeg søkte opp konstruksjonene «hvordan å» og «hva å» i NoWaC, la jeg merke til at enkelte setninger var dupliserte, som innebærer at nøyaktig den samme setningen kunne oppstå to eller flere ganger i det samme korpuset. Dette betyr at antall treff jeg fikk på disse to konstruksjonene, ikke stemmer helt overens med den reelle forekomsten av individuelle trekk i korpuset. Det samme gjelder for korpuset HaBiT. Det ser også ut til at dette korpuset inneholder mange reklamenettsider med tekst oversatt direkte fra engelsk til norsk, noe som kan forklare hvorfor antall treff på disse konstruksjonene er så høyt. Siden jeg kun benyttet meg av korpus for å se om det fantes tilfeller av hv+infinitiv-konstruksjonen, var det ikke relevant for meg å finne det nøyaktige antall forekomster, og jeg har derfor ikke prioritert dette ytterligere. Treffene i korpus gir et inntrykk av at hv+infinitiv er i bruk, i alle fall i nyere, nettbaserte tekster, og vi ser at noen hv-ord forekommer hyppigere enn andre etterfulgt av å-infinitiv. Vi kan imidlertid ikke vite fra disse tallene alene om noen hv-ord er mindre vanlige fordi konstruksjonene oppfattes som uakseptable, eller om de er mindre vanlige fordi det generelt er færre kontekster som innbyr til å ta i bruk slike hv-konstruksjoner.

Denne forundersøkelsen ble også nyttig i utvelgelsen av ordene jeg skulle inkludere i akseptabilitetsvurderingen. På grunn av oppgavens omfang har jeg ikke prioritert å forske på seks konstruksjoner, så jeg valgte derfor ut tre hv-ord. Det jeg la vekt på i utvelgelsen, var antall treff, fordi jeg ønsket å inkludere eksempler på hv-ordene som var mest vanlig, samtidig som

jeg ønsket å inkludere ett hv-ord som var tilsynelatende mindre vanlig for å se om akseptabiliteten var ulik for ulike hv+infinitt-konstruksjoner.

Konstruksjonen «hvordan å» var den første jeg inkluderte i akseptabilitetstesten, fordi den hadde desidert flest treff i de største korpusene. «Hva å» var ikke den konstruksjonen som var nest mest frekvent, men fordi den fikk treff i alle de fire korpusene, valgte jeg å ta med denne konstruksjonen. Den tredje og siste konstruksjonen jeg inkluderte i akseptabilitetstesten, var «hvem å». Denne varianten hadde kun flere treff enn «hvilken å», og jeg ønsket, som tidligere nevnt, å inkludere en konstruksjon som var tilsynelatende mindre vanlig, for å se om aksepten for denne konstruksjonen skilte seg fra de andre konstruksjonene.

Resultatene fra forundersøkelsen viser altså at det finnes forekomster av det syntaktiske lånet hv+infinitt med alle hv-ordene. Enkelte konstruksjoner fikk betydelig flere treff enn andre, men ingen ble stående uten treff fra alle de fire korpusene sammenlagt. Resultatene fra forundersøkelse indikerer at hv+infinitt kan ha gjort et inntog i det norske språk, og fordi korpusmaterialet bare går fram til 2017, var antagelsen min at bruken og aksepten for denne konstruksjonen kan ha økt siden da. Dette, samt forskningen til Sunde og Kristoffersen (2018), mener jeg viser til et behov for å forske videre på hv+infinitt, og derfor utviklet jeg en akseptabilitetstest med konstruksjonene «hvordan å», «hva å» og «hvem å» som testsetninger.

3.2. Akseptabilitetsvurdering

Akseptabilitetsvurderinger er en velkjent og mye brukt metode innenfor formalingvistikk, som brukes for å finne ut i hvilken grad setninger (mer korrekt: «a particular string of words» (Schütze & Sprouse, 2014, s. 28)) blir bedømt akseptable av språkbrukere. Når informanter gjennomfører en akseptabilitetstest, skal de bruke sin intuisjon til å vurdere en setning. Formalingvister antar at alle språkbrukere har en intuisjon om en setning er akseptabel eller ikke, og denne oppfattelsen av akseptabilitet oppstår spontant når man blir utsatt for språklig stimuli (Hårstad et.al., 2017, s. 139). I likhet med oppfattelsen vi har av andre følelser, som varme og smerte, kan vi ikke måle akseptabilitet direkte. Derfor blir akseptabilitetsvurderinger en metode som indirekte måler språkbrukeres spontane intuisjon, ved at informantene rapporterer sin oppfatning av setningen (Schütze & Sprouse, 2014, s. 28).

Akseptabilitet har sammenheng med, men skal ikke forveksles med grammatikalitet. Disse begrepene må forstås i sammenheng med det Chomsky (1965) beskrev som kompetanse og performanse, der akseptabilitet tilhører studiet av performanse og grammatikalitet studiet av kompetanse (Chomsky, 1965, s. 11). Performansen omfatter hvordan vi bruker språket, mens kompetansen omfatter den implisitte kunnskapen vi har om det. Det er flere faktorer som påvirker hvordan performansen utspiller seg i ulike situasjoner, og kompetansen er kun én av disse. Dersom kompetansen var det eneste som påvirket performansen hadde vi fungert som en «ideal speaker listener», uten noen forstyrrende elementer, slik som distraksjoner, skiftende oppmerksomhet eller lignende. Men siden kompetansen kun er en liten del av det som utgjør performansen, vil de aldri speile hverandre, og vi vil aldri bli ideelle språkbrukere (Chomsky, 1965, s. 3-4). Når informanter gjennomfører en akseptabilitetstest har de ikke tilgang til sin uforstyrrede kompetanse, og vi har derfor ikke mulighet til å trekke slutninger om grammatikaliteten til det lingvistiske fenomenet de skal vurdere. Akseptabilitetsvurderinger blir dermed en metode som forsøker å finne informasjon om grammatikalitet, gjennom akseptabilitet.

Akseptabilitetsvurderinger er en viktig lingvistisk metode fordi, i motsetning til korpusundersøkelser der man kun kan søke etter ord og konstruksjoner som *har blitt* produsert, kan man ved hjelp av akseptabilitetsvurderinger forske på lingvistiske fenomen som oppstår så sjeldent i språk at vi kanskje ikke kunne fått innsikt om dem ellers. Får å få tilgang til negativ data om språk, er akseptabilitetsvurderinger en hensiktsmessig metode. Negative data forteller oss hva som ikke er akseptable konstruksjoner i et språk. Akseptabilitetsvurderinger gir oss dermed mulighet til å finne ut hvilke grammatiske strukturer som ikke fungerer i det aktuelle språket, samtidig som vi finner ut hvilke strukturer som er mulig, og dermed hvordan et språk kan se ut (Hårstad et.al., 2017, s. 139; Schütze & Sprouse, 2014, s. 29).

Bakgrunnen for at jeg valgte å bruke akseptabilitetsvurderinger som metode, er fordi det tillater meg å forske på en konstruksjon som ikke er spesielt frekvent i normal tale eller i skriftlig materiale (Hårstad et.al., 2017, s. 149; Schütze & Sprouse, 2014, s. 29). Jeg får muligheten til å bekrefte eller avkrefte statusen til dette spesifikke strukturelle lånet og finne ut om hv+infinitt-konstruksjonen er i ferd med å gjøre seg gjeldene blant den unge norske befolkningen, som kan føre til at den blir gangbar i moderne norsk. Korpusundersøkelsene jeg foretok, viste at enkelte av hv+infinitt-konstruksjonene forekommer i skrift, men det gir ikke et helhetlig bilde på aksepten for slike konstruksjoner. I tillegg er ikke korpusundersøkelsene representative for

hvordan språket ser ut i dag. Dette har to hovedårsaker: For det første kan det oppstå mange formuleringer i tale eller på uformelle plattformer på nett, som vi ikke ville godtatt som akseptable norske setninger. For det andre finnes det ikke datamateriell fra disse korpusene etter 2017, og aksepten for hv+infinitt og bruken av den, kan ha forandret seg på syv år. Selv om det er en mulighet for at det syntaktiske lånet jeg ønsker å forske på, ikke har blitt mer vanlig eller frekvent, kan jeg, ved å bruke akseptabilitetsvurdering som metode, finne ut i hvilken grad mine informanter aksepterer en setning som er konstruert med engelsk struktur og norske ord.

3.2.1. Valg av informanter

Hovedmålet mitt med denne masteroppgaven er å finne ut om norsk gjennomgår en strukturell språkendring, der unge førstespråkstalere av norsk i større grad godtar hv+infinitt-konstruksjoner enn det man skulle forvente, basert på det som har blitt hevdet for tradisjonell norsk (Putnam & Søfteland, 2022, s. 2). Siden denne konstruksjonen trolig har opprinnelse fra strukturelle lån fra engelsk, ville jeg ha informanter som har hatt en oppvekst med stor innflytelse fra dette språket. Et viktig kriterium ble dermed at de skal ha hatt engelskundervisning siden de gikk i 1.klasse på barneskolen. I dag gjelder dette mange nordmenn, ettersom engelsk ble et obligatorisk fag for alle førsteklasinger i 1997 (Myklevold & Bjørke, 2018). Det var viktig at informantene var representative for den realiteten vi lever med i dag, hvor unge i stor grad blir påvirket av og tilegner seg engelsk på fritiden, gjennom musikk, tv, film, spill, sosiale medier og annet. Sunde og Kristoffersen (2018) gjennomførte en akseptabilitetsstudie med videregående elever, men jeg ønsket å forske på aksepten for hv+infinitt-konstruksjonen på enda yngre elever. Dette var fordi de kan være påvirket av engelsk i større grad, samtidig som de trolig ikke vil ha en like utviklet metaspråklig kompetanse som eldre elever. Noe av det Sunde og Kristoffersen (2018) kom frem til, var at høy metaspråklig kompetanse gjør individet mer bevisst på hvordan det norske og det engelske språklige systemet skiller seg fra hverandre, og dette kan gjøre dem i stand til å forstå i større grad når de blir presentert for norske setninger med engelsk struktur.

Et annet viktig kriterium jeg hadde for mine informanter, var at de hadde norsk som ett av sine førstespråk. Årsaken til dette er at jeg tar utgangspunkt i at norsk gjennomgår en strukturell endring på grunn av den økte påvirkningen fra engelsk. Dersom ungdommene har et annet morsmål enn norsk, kan jeg ikke vite om det er engelsk eller deres eget morsmål som påvirker hva de oppfatter som akseptabelt i norsk. I akseptabilitetstesten har jeg derfor lagt inn spørsmålet «Er norsk det første språket du lærte?», på første side, før de skal vurdere setningene.

Informantene fikk mulighet til å gjennomføre akseptabilitetstesten uansett om de svarte «ja» eller «nei» på dette spørsmålet, men dersom de svarte «nei», inkluderte jeg ikke svarene deres i resultatene mine.

I forkant av masterprosjektet kom jeg i kontakt med norsklærerne for et 10. trinn på en ungdomsskole i Trøndelag, og da jeg fortalte dem om prosjektet, ønsket de å bidra. Akseptabilitetstesten ble kun gjennomført på denne skolen, men at jeg forholdt meg til én skole, gjorde prosessen enklere. Jeg fikk mulighet til å ha et møte med alle norsklærerne på 10. trinn i forkant, slik at jeg kunne forklare dem målet med studien og hvordan gjennomføringen kom til å foregå. Det å kun gjennomføre på én skole tillot meg også å være tilstede under de seks forskjellige gjennomføringene jeg hadde. Til slutt endte jeg opp med 109 informanter i en alder fra 15 til 16 år.

3.2.2. Utforming av akseptabilitetstesten

Et førende valg i utformingen av en akseptabilitetstest, er hvordan informantene skal vurdere setningene. Den mest brukte vurderingsformen i akseptabilitetstester har lenge vært Likert-skalaen, og dette er en tallskala hvor endepunktene defineres som *akseptabel* og *ikke akseptabel*. Det vanligste er at skalaen inneholder et oddetall, som regel 1-5 eller 1-7, slik at man får et definert midtpunkt. De siste årene har «magnitude estimation» (ME) blitt vanligere å bruke som vurderingsform (Schütze, 2011, s. 213). I tester med ME blir informantene gitt en referansesetning som allerede har en akseptabilitetsverdi på et spesifikt tall, for eksempel 100. Informantene skal dermed vurdere andre setninger opp mot akseptabilitetsverdien til referansesetningen. Dersom testsetningen er halvparten så akseptabel som referansesetningen, får den verdien 50, og dersom den er dobbelt så akseptabel får den 200. Fordelen med å bruke ME er at informantene selv kan bestemme skalaen og definere så mange nivåer av akseptabilitet som de mener er nødvendig. Dette er den største forskjellen fra tester med Likert-skala, hvor informantene er begrenset til et bestemt antall alternativer (Schütze, 2011, s. 213-214; Schütze & Sprouse, 2014, s. 34).

ME og Likert-skala har blitt målt opp mot hverandre, blant annet av Weskott og Fanselow (2009). De konkluderte med at en standard Likert-skala med syv punkter og ME er like informative, samtidig som at tester med Likert-skala produserte færre uforklarlige variasjoner. De beskriver derfor tester med Likert-skala som mer nøyaktige (Weskott & Fanselow, 2009, s. 243). Andre sammenligninger har konkludert med at tester med Likert-skala er mer reliable enn

tester med ME, både når det gjelder reliabilitet mellom deltagere, og internt i svarene til enkelt deltager (Langsford et.al., 2018, s. 26-27). I tillegg kan det se ut som det er en generell enighet i feltet om at tester med Likert-skala er mer forståelig og intuitive for informantene, enn ME (Schütze, 2011, s. 214; Sprouse & Almeida, 2017, s. 22). På bakgrunn av dette valgte jeg å benytte meg av en Likert-skala i min akseptabilitetstest. Jeg antok at dette vurderingsalternativet ville være enklere for mine informanter å forholde seg til, samtidig som det ville gi meg kontroll over antall valgmuligheter for vurdering.

Som forklart er det vanligst å bruke Likert-skala med oddetall for å få et definert midtpunkt, men det er også mulig å benytte seg av en partallsskala (Schütze & Sprouse, 2014, s. 33). Jeg bestemte meg for å bruke en partallsskala i min akseptabilitetstest nettopp fordi jeg ikke ville ha et definert midtpunkt. Dette var på grunn av mitt valg av informanter, for jeg var litt bekymret for hvor mye de kom til å benytte seg av et nøytralt standpunkt om setningene. Derfor ønsket jeg å «tvinge» dem til å ta stilling til om setningen var mer dårlig enn god, og omvendt. Det er også nødvendig å bestemme hvor mange punkter man ønsker på skalaen. I og med at 1-5 og 1-7 er de mest vanlige alternativene, kunne det enkleste ha vært å velge en skala fra 1-6. Jeg valgte derimot å gå for skalaen 1-4, i håp om at færre alternativer ville virke mer overkommelig for informantene. Å gi informantene 6 alternativer til hvordan de kunne vurdert setningene, tror jeg kunne fått elevene til å overtenke hva de faktisk syntes om setningen, og jeg ville ikke fått tak i deres intuisjon i like stor grad. Samtidig vil det vært mer komplisert å analysere svarene deres ettersom det ville gitt dem flere individuelle måter å bruke skalaen på. Derfor landet jeg på en skala med fire alternativer, der det ikke er et definert midtpunkt. En skala fra 1-4 er heller ikke uvanlig, og benyttes også av Sunde og Kristoffersen (2018), noe som vil gjøre det enklere å sammenlikne mitt funn med deres. I en skala som går fra 1-4 er det viktig å merke seg at den midterste verdien på skalaen er 2,5, ikke 2, som ville vært tilfellet dersom skalaen gikk fra 0-4.

Endepunktene på skalaen representerer vurderingen ikke-akseptabel (1) og akseptabel (4). Jeg valgte å bytte ut disse termene i min akseptabilitetstest, fordi jeg antok at informantene mine ikke umiddelbart ville forstå hva det innebærer at en setning er akseptabel eller ikke. Andre termer jeg vurderte å bruke var «god» og «dårlig», ord som jeg vet at informantene har et sterkere forhold til, og som de vet hva innebærer. Jeg synes likevel ikke disse termene formidlet akkurat det jeg ønsket, og landet dermed på ytterpunkter definert som «veldig naturlig» og «ikke naturlig». Det var kun punkt 1 og 4 som fikk en beskrivelse, men jeg antok at dette ikke

ville gjøre skalaen mindre forståelig, og at de ville tolke 3 som «naturlig/litt naturlig» og 2 som «mindre/lite naturlig». Samtidig kan begrepet «naturlig» også være problematisk, da informantene kan tolke det til å bety at de skal vurdere om setningen er naturlig for dem å bruke. Jeg håpet derimot det ville bli tydelig for dem hvordan jeg ønsket at de skulle tolke ordet «naturlig», når jeg presenterte dem for *ankerelementene*.

I akseptabilitetstester med Likert-skala er det vanlig å gi informantene ankerelementer for enkelte punkter på skalaen. Disse ankerelementene er setninger som blir tildelt et punkt på skalaen av den som foretar eksperimentet, slik at informantene kan se hvordan skalaen kan anvendes. Det er ikke vanlig å gi et ankerelement for hvert punkt på skalaen, det vanligste er å illustrere hvordan en setning ville sett ut dersom den ble vurdert til det laveste og høyeste punktet på skalaen (Schütze & Sprouse, 2014, s. 37). Jeg presenterte ankerelementene i starten av akseptabilitetstesten, med et eksempel på en «ikke naturlig» setning og en «veldig naturlig» setning. Jeg la det frem på denne måten:

Dette er et eksempel på en «**ikke naturlig**» setning:

«I går jeg spiste på en ny kinesisk restauranten»

Dette er et eksempel på en «**veldig naturlig**» setning:

«Kari ringte meg og spurte om jeg ville være med på kino»

Det neste steget i utformingen av en akseptabilitetsvurdering er å bestemme forholdet mellom fyllsetninger og testsetninger. Testsetningene inneholder det lingvistiske fenomenet man ønsker å forske på, i mitt tilfelle hv+infinitt, mens fyllsetningene har som hovedoppgave å kamuflere testsetningene (Hårstad et.al., 2017, s. 141). Fyllsetningene er ikke direkte relatert til det som forskes på, men har likevel en viktig og nødvendig funksjon i en akseptabilitetsvurdering. Dersom det lingvistiske fenomenet man ønsker å forske på, ikke skiller seg ut i så stor grad fra normale setninger, slik som i mitt tilfelle, kan ikke de fyllsetningene som er ment for den negative siden av skalaen, være uforståelig dårlig. Det er også viktig at fyllsetningene og setningene med både hv+finitt- og hv+infinitt-konstruksjonen har nært likt antall ord og fraser. Variasjon kan likevel være tilstede, bare det gjelder setninger i alle kategorier (Phillips, 2009, s. 10).

I tillegg til at de kamuflerer testsetningene, har fyllsetningene to andre formål som jeg har benyttet meg av i analysen av resultatene fra akseptabilitetsvurderingen. For det første kan fyllsetningene sørge for at informantene kan anvende hele skalaen, ved at man konstruerer gode og dårlige fyllsetninger. På denne måten gir de enkelt informasjon om hvordan informantene har forstått skalaen, eller om de rett og slett kan ha misforstått oppgaven eller svarer på en måte som kan ansees som «feil», bevisst eller ubevisst (Schütze & Sprouse, 2014, s. 39). For det andre kan man sammenlikne informantenes vurdering av de gode og dårlige fyllsetningene med testsetningene. Disse to formålene er knyttet sammen, for først når man vet, i den grad det er mulig, at informantene forsto hvordan skalaen skulle anvendes, kan man sammenlikne de ulike setningstypene. Måten jeg forsøkte å finne ut av dette på, var ved å gå gjennom svarene til alle informantene for å se hvordan de hadde vurdert fyllsetningene. Siden de gode fyllsetningene var grammatisk velformede setninger, antok jeg at de skulle bli vurdert som 3 eller 4, og at de dårlige fyllsetningene, som var grammatisk ikke-velformede, skulle bli vurdert som 1 eller 2. Dersom informantene svarte det motsatte av det jeg antok de ville svare, anså jeg dette som en feil. Jeg kommer tilbake til hvordan jeg har forholdt meg til slike feil i resultatkapittelet.

Min akseptabilitetstest inneholdt 12 testsetninger, hvor hvert av hv-ordene «hvordan», «hva» og «hvem» ble benyttet fire ganger, etterfulgt av å-infinitiv. For å få et mer helhetlig bilde av aksepten for denne konstruksjonen, ville jeg sammenlikne den med aksepten for den tradisjonelle varianten vi har i norsk, hv+finitt. Dette er setninger med hv-ord etterfulgt av subjekt og finitt verbal. Jeg inkluderte derfor 12 setninger som inneholdt hv+finitt-konstruksjonen, tre til hvert hv-ord, i likhet med testsetningene. Disse skulle likne på testsetningene, samtidig som de ikke skulle være for åpenbare paralleller slik at de kunne avsløre testsetningene. Et eksempel på dette er testsetningen «jeg vet hvordan å lage en god middag», hvor et for åpenbart alternativ med hv+finitt ville ha vært «Kari vet hvordan man lager en god middag». Jeg valgte derfor å endre alle ordene utenom hv-ordet og det etterfølgende verbet, samtidig som jeg sørget for at de liknet i lengde. Den tilsvarende setningen med hv+finitt ble derfor slik: «Kari vet hvordan man lager en deilig pastarett». Setningene med hv+finitt har verken rollen som testsetning eller fyllsetning, men er setninger jeg har inkludert for å få et enda tydeligere sammenlikningsgrunnlag for aksepten for hv+infinitiv-konstruksjonen. I tillegg til disse setningene inneholdt testen også 30 fyllsetninger, hvorav 15 var gode og de resterende 15 var dårlige fyllsetninger. Alle setningene er presentert i vedlegg 3, kategorisert etter setningstype.

I arbeidet med datamaterialet etter datainnsamlingen oppdaget jeg to feil i setning 16, som var en av testsetningene med konstruksjonen «hvordan å». Denne setningen hadde en vesentlig dårligere gjennomsnittvurdering, 2,05, sammenliknet med resten av testsetningene, som til sammen, inkludert setning 16, hadde en gjennomsnittvurdering på 2,67. Den manglet et ord og hadde én skrivefeil.

Hvordan setningen 16 skulle se ut:

«Venninna mi viste meg hvordan å bruke rettetang for å få krøllete hår»

Hvordan den så ut i akseptabilitetstesten:

«Vennina mi viste meg hvordan å bruke rettetang for å krøllete hår»

Fordi setning 16 hadde en dårligere gjennomsnittvurdering enn de andre testsetningene, antar jeg at informantene har lagt merke til disse feilene i setningen og vurdert den deretter. Jeg mener derfor at jeg ikke kan bruke denne setningen som en del av datamaterialet, og har fjernet den fra dataen jeg bygger resultatene mine på. Jeg håper at denne avgjørelsen fører til at dataen jeg presenterer i resultatkapittelet, og bruker videre i diskusjonen, i større grad vil representere informantenes oppfattelse av akseptabiliteten til hv+infinitt-konstruksjonen.

Jeg samlet inn data ved å bruke nettskjema.no. Med denne nettsiden kunne jeg presentere akseptabilitetstesten på en enkel måte, i tillegg til at dataen ble samlet inn automatisk og oversiktlig, uten å samle inn IP-adresse eller annen personsensitiv informasjon, i tråd med retningslinjene for personvern (NTNU, 2023). Informantene fikk også tydelig beskjed om at det var frivillig å delta. De hadde mulighet til å trekke seg før eller under testen, men siden testen var totalt anonymisert hadde de ikke mulighet til å trekke svaret etter at de hadde sendt det inn. Jeg gjennomførte en pilottest med familie og venner, der noen har bakgrunn i lingvistikk og andre ikke. De ga meg tilbakemelding om testens design, informasjonstekst og gjennomføringstid slik at jeg kunne endre noe dersom det var behov. Pilottesten viste at enkelte av fyllsetningene måtte endres, hovedsakelig måtte noen av de dårlige fyllsetningene bli dårligere, og jeg fikk endret dette før jeg gjennomførte testen med informantene. Alle informantene brukte den sammen linken til spørreundersøkelsen som inneholdt akseptabilitetstesten, og derfor fikk de alle tilgang til de samme 54 setningene, i lik rekkefølge.

3.2.3. Gjennomføring av akseptabilitetstesten

Siden jeg valgte å bruke ungdomsskoleelever som mine informanter, ønsket jeg å være ekstra presis med fremstillingen av akseptabilitetstesten. Som jeg allerede har forklart, har dette preget hvordan jeg utformet testen, men det har også hatt betydning for hvordan jeg gjennomførte den. Jeg valgte å være tilstede sammen med informantene i klasserommet imens de gjennomførte akseptabilitetstesten slik at jeg hadde kontroll over hvordan den ble presentert. Når elevene åpnet akseptabilitetstesten, ble de først møtt med en tekst de skulle lese, som forklarte hva testen gikk ut på og hvordan jeg ønsket at de skulle vurdere setningene, i tillegg til praktisk informasjon. Denne informasjonen er tilgjengelig i vedlegg 1. Siden man aldri kan være sikker på at informantene faktisk leser denne teksten, synes jeg det ble mer informativt at jeg selv var tilstede og kunne fortelle dem om forskningsprosjektet, og forklare dem hva de skulle gjøre. Jeg ønsket også å gi en tydelig forklaring på hvordan de skulle svare på spørsmålet om norsk var det første språket de lærte, fordi det ikke var sikkert at alle forsto hva dette innebar. Jeg hadde skrevet et manus med det jeg skulle si til informantene, slik at jeg var sikker på at jeg sa det samme til alle gruppene jeg gjennomførte akseptabilitetstesten i. Manuset er presentert i vedlegg 2. At jeg var sammen med informantene i klasserommet, ga dem også mulighet til å stille meg spørsmål, både før og underveis i gjennomføringen.

Det at jeg var tilstede, var også hensiktsmessig under selve gjennomføringen. Jeg hadde oversikt over når alle informantene startet og leverte akseptabilitetstesten, og jeg kunne notere meg dersom det oppsto bråk underveis, og hvilke deltagere som fortsatt holdt på med testen når andre informanter begynte å bli urolige. Jeg kunne kontrollere at elevene satt på en slik måte at de ikke så på hverandres skjermer, og at de ikke pratet med hverandre underveis i gjennomføringen. Men selv om jeg har vært nøye med valgene mine i forbindelse med gjennomføring av akseptabilitetstesten, er det ingen garanti for at alle informantene hadde det helt klart for seg hva de skulle gjøre. Det er mulig at elevene ikke fulgte med under forklaringene, og det er ikke sikkert de leste informasjonen før de startet med vurderingene, selv om jeg eksplisitt ba dem om det. Men at jeg var tilstede, gjør det mer sannsynlig at de har fått tilstrekkelig med informasjon for å gjennomføre akseptabilitetstesten.

Jeg gjennomførte akseptabilitetstesten i starten av januar 2024, med 6 ulike grupper i løpet av tre dager, henholdsvis onsdag, torsdag og mandag påfølgende uke, i tidsrommet 09:30 til 13:00. Informantene var delt på tre klasser, som igjen var delt i to, og jeg brukte én dag per klasse. Det

var ca. 18 elever i hver gruppe med informanter, og de brukte i gjennomsnitt ca. 10 minutter på å gjennomføre akseptabilitetstesten.

3.2.4. Metodiske svakheter

Akseptabilitetsvurderinger har lenge vært en populær metode innenfor formalingvistikk, og fordi den har blitt mye brukt, har den også fått en del kritikk. Mye av kritikken tar for seg sider ved metoden som ikke er relevant for mitt forskningsprosjekt. Dette gjelder hovedsakelig tilfeller der lingvister gjennomfører akseptabilitetsvurderinger de selv har utformet (Gibson & Fedorenko, 2010, s. 233; Phillips, 2009), og jeg skal ikke kommentere dette ytterligere. En svakhet ved akseptabilitetsvurderinger som nevnes av Phillips (2009) er at eksperimentet avhenger av at informantene er innforstått med hva de skal gjøre. Det er derfor spesielt viktig å gi tydelig instruksjoner til informantene. Dette innebærer for det første at de må ha en klar forståelse av hvordan skalaen fungerer, og her spiller ankerementene en viktig rolle ved å gi dem tydelige eksempler på hvordan setninger for (1) og (4) kan se ut. For det andre er det viktig at de forstår oppgaven de blir bedt om å gjøre, som i mitt tilfelle er å gi en rapportering av deres intuisjon om setningen er god eller dårlig. Hvis de ikke forstår dette, er det en fare for at de grubler for mye over setningene, og overanalyserer ulike aspekter ved dem (Phillips, 2009, s. 10).

Slik jeg har nevnt tilhører akseptabilitet studiet av performansen, og derfor er det mange andre faktorer enn grammatikaliteten til setningen som spiller inn på vurderingen informantene gjør av setningene (Chomsky, 1965, s. 3-4). De kan ha mistet konsentrasjonen et øyeblikk, lest feil eller latt tankene vandre samtidig som de passivt gjennomfører testen. Jeg kan derfor ikke vite sikkert hva informantene egentlig vurderte ved setningene. Det er for eksempel mulig at de har fokusert mer på det semantiske innholdet i setningene, og om innholdet høres sannsynlig eller usannsynlig ut. Dette kan også være et resultat av metaspråklige forskjeller mellom informantene. Dersom de vurderer setningene slik jeg ønsker, kan jeg, ved å bruke akseptabilitetsvurderinger som metode, kun finne ut i hvilken grad informantene aksepterer hv+infinitt-konstruksjonen når de ser den bli bruk i en setning. Jeg kan ikke bruke resultatet til å si noe om informantene selv hadde produsert denne konstruksjonen

4. Resultat

I dette kapittelet legger jeg frem datamaterialet jeg samlet inn fra akseptabilitetstesten, og presenterer det i ulike diagrammer. Jeg viser de generelle resultatene kort, før jeg fokuserer på informantenes vurdering av de gode og dårlige fyllsetningene. Dette gjør jeg fordi disse vurderingene legger grunnlaget for den videre analysen. Deretter sammenlikner jeg vurderingene av setningene med hv+infinitt og setningene med hv+finitt, og ser hvordan disse setningene skiller seg fra vurderingene av de gode og dårlige fyllsetningene. Til slutt tar jeg for meg hvert hv-ord spesifikt, og drøfter hva som kan være årsaken til eventuelle forskjeller.

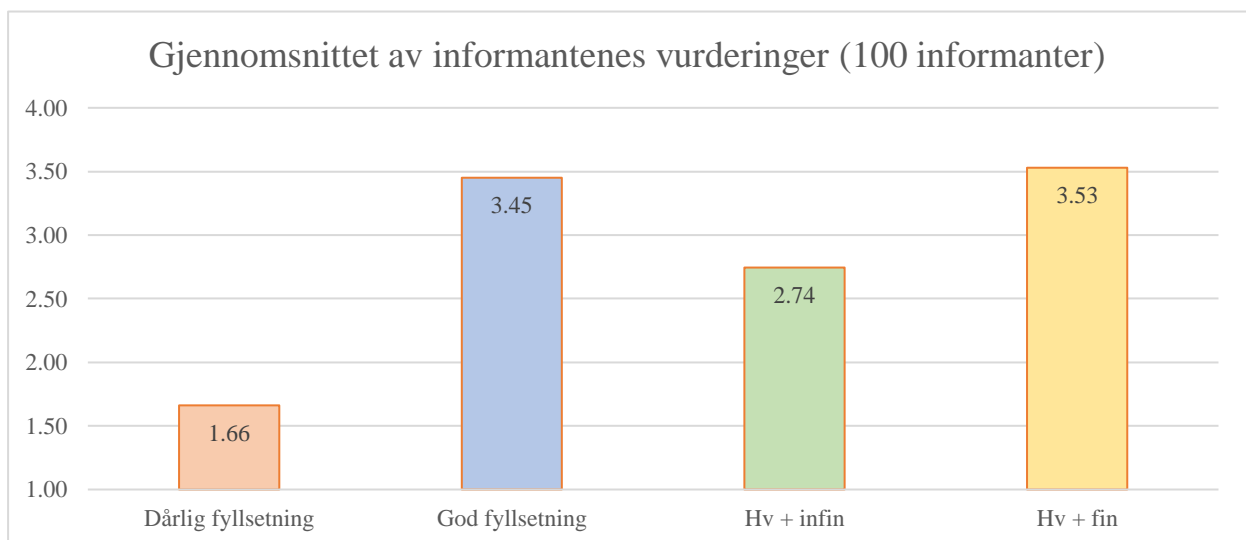
Slik jeg forklarte i metodekapittelet, inneholdt akseptabilitetstesten et spørsmål om norsk var det første språket de lærte. Dersom norsk ikke var et av informantenes førstespråk, skulle deres svar ikke bli inkludert i resultatene. Det var 9 informanter som svarte nei på dette spørsmålet, og deres svar er ekskludert fra alle diagrammene jeg viser til i dette kapittelet. Når jeg beskriver «alle informantene» fremover, vil dette si de resterende 100 informantene som hadde norsk som førstespråk. Jeg skal også presentere diagrammer som ekskluderer de informantene som har flere enn tre «feil». En informant har gjort en feil dersom de vurderte en god fyllsetning som 1 eller 2 på skalaen, eller en dårlig fyllsetning 3 eller 4 på skalaen. Denne vurderingen har jeg gjort fordi de gode og dårlige fyllsetningene kan beskrives som henholdsvis grammatisk velformede og ikke velformede norske setninger. I arbeidet med å finne feil hos informantene er det kun deres vurdering av fyllsetningene jeg har sett på, ikke hvordan de har vurdert hv+finitt- og hv+infinitt-konstruksjonen. Sunde og Kristoffersen (2018) tillot informantene å kun ha én feil i deres akseptabilitetsstudie, og hovedårsaken til at jeg ikke har lagt meg på samme linje som dem, er at jeg måtte ha ekskludert svarene til 77 av mine 100 informanter, dersom jeg kun hadde godtatt én feil. En feil kan komme av en lesefeil eller trykkfeil hos informanten og minsker ikke nødvendigvis påliteligheten i resten av svarene deres i stor grad. Ved å akseptere tre feil har jeg fortsatt 56 svar, selv om dette også er en markant nedgang i antallet informanter. En annen grunn til at jeg inkluderer resultater fra informanter med tre feil, er fordi de er unge. Dersom akseptabilitetstesten min hadde blitt gjennomført av informanter som var eldre, hadde jeg kanskje tatt en strengere vurdering av hvilke informantsvar jeg hadde beholdt.

Datamaterialet er hentet direkte fra nettskjema.no. Etter datainnsamlingen lastet jeg ned et Excel-skjema som inneholdt svarene til alle informantene, på alle spørsmålene.

Akseptabilitetstesten inneholdt 54 setninger, men i dataene jeg presenterer, er setning 16 ekskludert. I metodekapittelet nevnte jeg at setning 16 inneholdt to feil, en skrivefeil og en utelatelse av et ord, som med høy sannsynlighet påvirket informantenes vurdering av setningen. Fordi dette i utgangspunktet var en testsetning, og jeg ikke kan være sikker på hva informantene la vekt på når de vurderte denne setningen, har jeg valgt å utelate den fra datagrunnlaget. Jeg tror dette vil gi en mer korrekt gjennomsnittsvurdering av hv+infinitt-konstruksjonen.

Gjennomgående i presentasjonen av dataen vil fargen grønn representere hv+infinitt, gul hv+finitt, blå gode fyllsetninger og rød vil representere dårlige fyllsetninger. Betegnelsen «testsetning» bruker jeg kun om setninger som inneholdt hv+infinitt-konstruksjonen. Når jeg viser til setninger som jeg har hatt i akseptabilitetstesten, vil disse bli nummerert med den plasseringen de hadde i testen. Informasjon i parentes tilsvarende antallet som vurderte den som (1 ikke naturlig, 2, 3, 4 veldig naturlig) og informasjon som er oppgitt i klammeparentes viser til gjennomsnittet av informantenes vurderinger av setningen, for eksempel [1,38]. Det varierer hva jeg rapporterer avhengig av hva som er mest hensiktsmessig. Siden dette er en skala som går fra 1-4, er det midterste punktet på skalaen 2,5.

4.1. Alle informantene



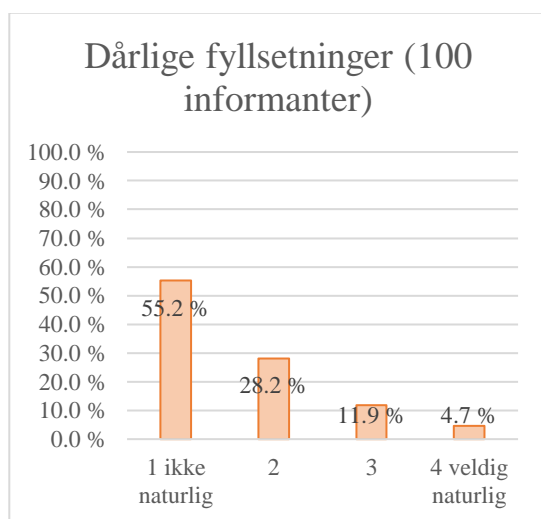
Figur 4.1: Gjennomsnittet av informantenes vurdering av de ulike setningstypene, alle 100 informanter inkludert.

Figur 4.1 viser gjennomsnittet av informantenes vurdering av de ulike setningstypene, hvor de kunne velge mellom alternativene «1 ikke naturlig», «2», «3» og «4 veldig naturlig». Dette er et gjennomsnitt av hvordan alle de 100 informantene har vurdert de 53 setningene. Diagrammet viser at både de gode fyllsetningene og hv+finitt har blitt vurdert som antatt, altså som

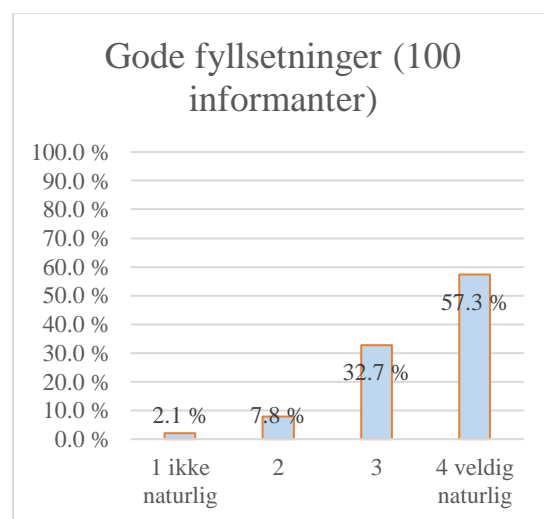
naturlig/veldig naturlig. Gjennomsnittet av informantenes vurdering av setningene med hv+infinitt-konstruksjonen var 2,74, en relativt høy vurdering, som ligger nærmere de gode fyllsetningene og hv+finitt-konstruksjonen, enn de dårlige fyllsetningene. Det kan virke som de er litt skeptiske til hv+infinitt, men mer tilbøyelig til å akseptere denne konstruksjonen enn andre grammatiske feil som var å finne i de dårlige fyllsetningene. De dårlige fyllsetningene har en gjennomsnittvurdering som er over ett poeng lavere enn testsetningene, men likevel ble disse vurdert som mer akseptable enn hva jeg hadde forventet.

4.2. Vurdering av de gode og dårlige fyllsetningene

For å få en bedre forståelse av hvorfor aksepten for de dårlige fyllsetningene var høyere enn forventet, ser jeg nærmere på hvordan informantene vurderte fyllsetningene. Når jeg har tatt stilling til feil i svarene til informantene, er det deres vurdering av fyllsetningene jeg har sett på. Dette gjorde jeg for å forsikre meg om, i den grad det er mulig, at svarene til informantene jeg velger å inkludere videre i analysen, har forstått det jeg har bedt dem om å gjøre. Ved å gå gjennom hvordan hver enkelt informant har vurdert fyllsetningene, har jeg funnet ut hvilke informanter som kanskje ikke har forstått hvordan de skulle vurdere setningene, de som ikke har fulgt de instruksene jeg ba dem om å følge, eller som kun svarte noe tilfeldig for å gjennomføre testen og bli ferdig fort. I det følgende delkapittelet ser jeg først på hvordan vurderingene av fyllsetningene ser ut når alle 100 informanter inkluderes, og deretter hvordan vurderingene av alle setningstypene endres etter at jeg har tatt ut alle med flere enn tre «feil» fra datamaterialet.



Figur 4.2 (A): Summert prosentvis fordeling av informantenes vurderinger av de dårlige fyllsetningene.



Figur 4.2 (B): Summert prosentvis fordeling av informantenes vurderinger av de gode fyllsetningene.

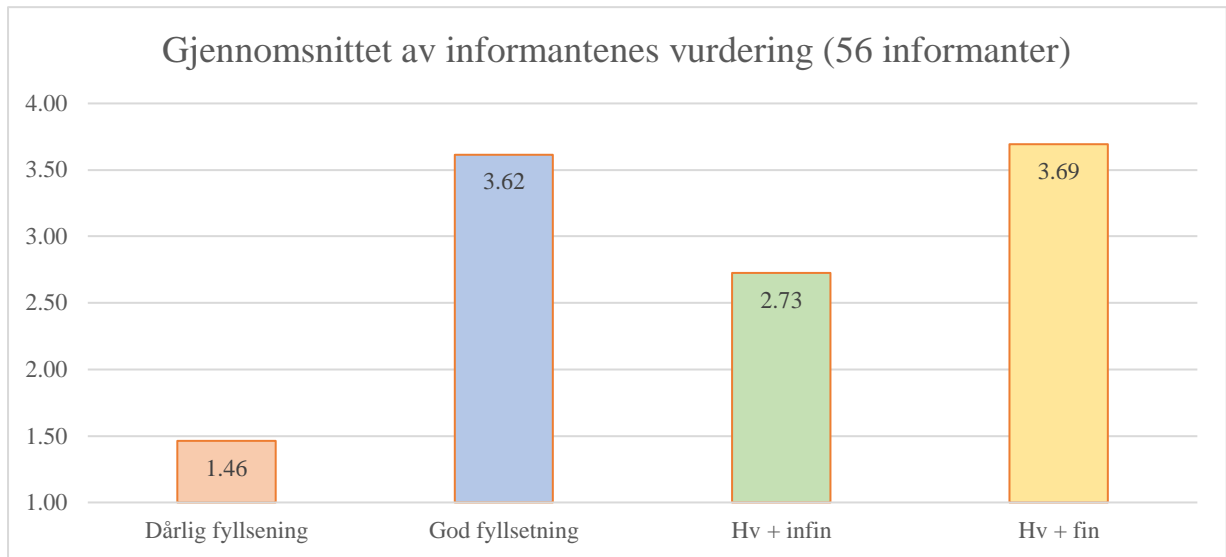
Figur 4.2 a og b viser en summert prosentvis fordeling av informantenes vurderinger av de gode og dårlige fyllsetningene, der summen av prosentene i hver figur tilsvarer 100%. Disse diagrammene viser at det var flere vurderinger av de gode fyllsetningene som «4 veldig naturlig», enn det var vurderinger av dårlige fyllsetninger som «1 ikke naturlig». Det er ikke veldig store forskjeller mellom a og b, men de er større enn hva de i teorien burde ha vært. Når jeg undersøkte hvilke dårlige fyllsetninger som flest informanter hadde vurdert som «veldig naturlig», var det tydelig at enkelte setninger skilte seg ut. Alle de dårlige fyllsetningene inneholdt grammatiske feil, enkelt av dem mer subtile enn andre, for å se om informantene leste setningene nøye. Disse subtile feilene kan derfor ha blitt oversett hvis informantene leste setningen kjapt. Det var spesielt fire av de dårlige fyllsetningene som ble vurdert som «veldig naturlig», i større grad enn de andre. Setning 51 ble vurdert som «veldig naturlig» fleste ganger, av 15 informanter (fordelingen av vurderingene fra 1-4 er som nevnt oppgitt i parentes etter setningen, se setning 51 under). Den grammatiske feilen i denne setningen var en feil i tempus som kan ha vært vanskelig å få med seg, hvis man ikke tenkte over innholdet i setningen. En annen mulighet er at noen kan ha lagt merke til at det var en feil, men ikke vurdert den alvorlig nok til å gi den en lav vurdering. De kan også ha tenkt at det sto «I morges», da er det i så fall bare en bokstav som skiller. Til sammenlikning ble den gode fyllsetningen, setning 34, som fikk flest antall vurderinger som «ikke naturlig», kun vurdert slik av fem informanter.

Setning 51: «I morgen dro jeg til legen for å sjekke om jeg hadde fått halsbetennelse» (49, 20, 16, 15).

Setning 34: «Kjæresten min og jeg pleier å dra på museum én gang i måneden» (5, 6, 29, 60).

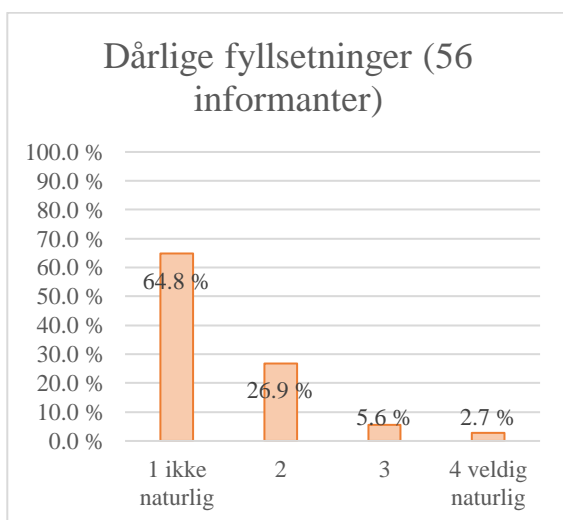
Vurderingen av disse setningene illustrerer at mange av informantene vurderte fyllsetningene på en annen måte enn det jeg hadde forventet. Basert på vurderingen av setning 51 alene, er det 31 informanter som får én feil, fordi de vurderte den på den naturlige siden av skalaen, når jeg forventet at den skulle bli vurdert på den ikke-naturlige siden av skalaen. Som sagt kan slike vurderinger ha oppstått som følge av en lesefeil eller trykkfeil, og det er grunnen til at jeg har tillatt informantene tre feil. Det var totalt 44 informanter som hadde flere enn tre feil, og videre skal jeg se på hvordan resultatet ser ut når disse tas ut av datamaterialet.

4.2.1. Ekskludert informanter med flere enn tre feil

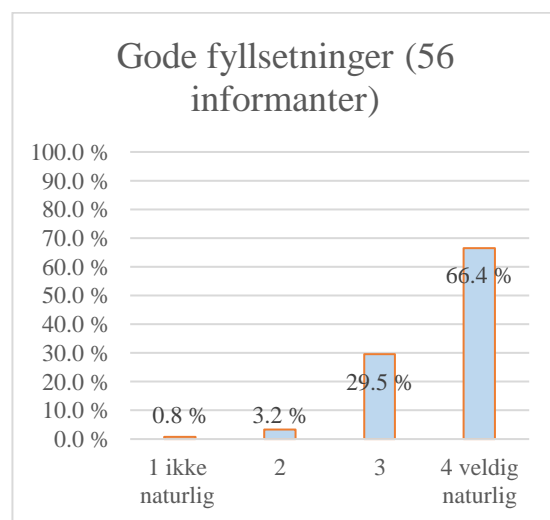


Figur 4.3: Gjennomsnittet av informantenes vurdering av de ulike setningstypene, ekskludert informanter med flere enn tre feil.

Figur 4.3 er det samme diagrammet som figur 4.1, bare at her er alle informantene som hadde flere enn tre feil tatt ut. Det som gjøres tydelig av figur 4.3, er at gjennomsnittvurderingen av både setningene med hv+finitt og de gode fyllsetningene stiger, samtidig som at gjennomsnittvurderingen av de dårlige fyllsetningene synker. Selv etter at svarene til 44 informanter er fjernet fra datagrunnlaget, er gjennomsnittet av informantenes vurderinger av hv+infinitt nesten helt lik som med 100 informanter, det er kun 0,01 poeng som skiller dem fra hverandre.



Figur 4.4 (A): Summert prosentvis fordeling av informantenes vurderinger av de dårlige fyllsetningene.



Figur 4.4 (B): Summert prosentvis fordeling av informantenes vurderinger av de gode fyllsetningene.

For å sammenlikne ytterligere med resultatet fra datagrunnlaget med alle 100 informanter har jeg inkludert figur 4.4 a og b. Denne er lik figur 4.2, forskjellen er at figur 4.4 baserer seg på 44 færre svar. Datagrunnlaget med svarene til 56 informanter gir en vurdering av de gode og dårlige fyllsetningene som ligner mer på den vurderingen jeg hadde forventet. Den tydeligste forskjellen er antallet som har vurdert de dårlige fyllsetningene som «3» (naturlig), som hadde en nedgang på 6,3 prosentpoeng i datagrunnlaget med 56 informanter. Antallet som har vurdert de dårlige fyllsetningene «feil», er fortsatt høyere enn hva gjelder de gode fyllsetningene, som også var tilfellet med svarene til alle informantene. Setning 33 var en av de dårlige fyllsetningene som ble vurdert «veldig naturlig» 11 ganger i datagrunnlaget med 100 informanter. Denne setningen hadde fortsatt et veldig høyt antall med like vurderinger når alle informantene med flere enn tre feil ble fjernet, der 7 stykker fortsatt vurderte den som «veldig naturlig». Jeg anser den grammatiske feilen i setning 33 som åpenbar, og synes det er overraskende at det er akkurat denne setning som skiller seg ut. Men det er kanskje lett å overse ordet «som», som i så fall gjør setningen velformet.

Med 100 informanter:

Setning 33: «Etter at vi som hadde vært på jobb, trente vi med vekter og jogget på tredemølle»
(36, 31, 22, 11).

Med 56 informanter:

Setning 33: «Etter at vi som hadde vært på jobb, trente vi med vekter og jogget på tredemølle»
(26, 15, 8, 7).

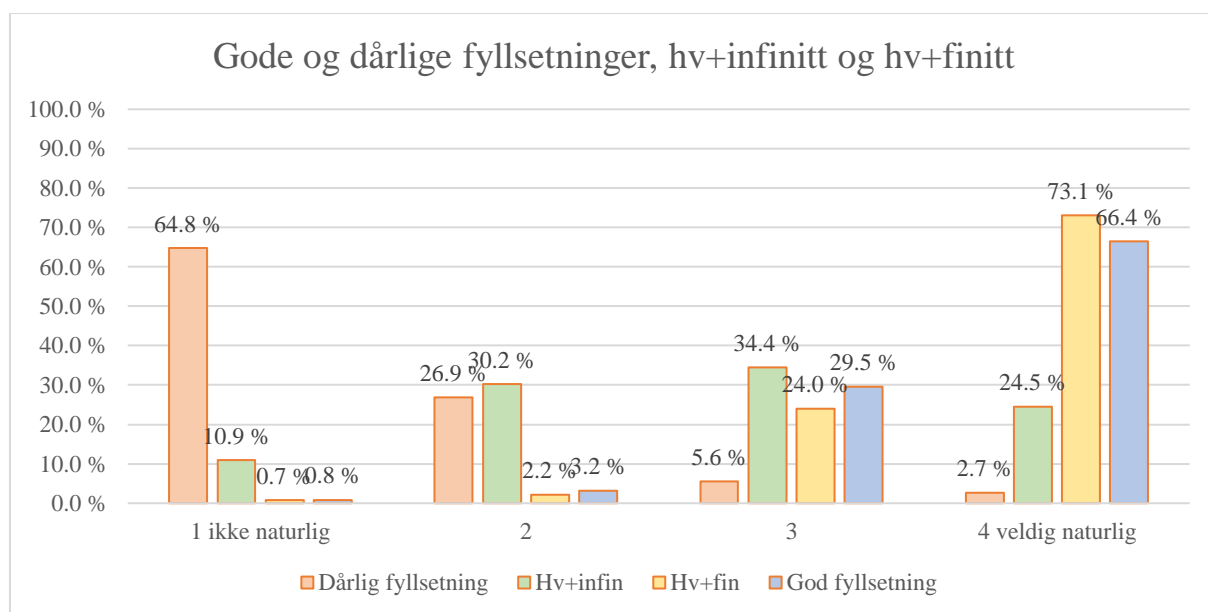
Som sagt ønsket jeg først å ta for meg hvordan informantene vurderte fyllsetningene, slik at jeg kunne fjerne svarene til de som kanskje ikke forsto testen eller skalaen, eller som kun svarte noe tilfeldig for å komme seg gjennom testen fort. Det viste seg at 44 informanter svarte noe annet enn hva jeg hadde forventet, på fire eller flere av fyllsetningene. Det vil si at de vurderte en god fyllsetning som 1 eller 2, eller vurderte en dårlig fyllsetning som 3 eller 4, mer enn tre ganger. Gjennomsnittvurderingen av setningene med hv+infinitiv-konstruksjonen endret seg ikke betydelig med svarene til 56 informanter. Men fordi vurderingene av fyllsetningene blir mer lik det jeg hadde antatt når vi utelukker de mer flere enn tre feil, tror jeg at de resterende

56 informantene har gitt en mer pålitelig vurdering av testsetningene. Videre i analysen velger jeg derfor å benytte meg av datamaterialet med 56 informanter¹.

4.3. Vurdering av hv+infinitt- og hv+finitt-konstruksjonen

I dette delkapittelet presenterer jeg resultatene for vurderingen av hv+infinitt-konstruksjonen, og sammenlikner dem med vurderingen til hv+finitt-konstruksjonen. Først skal jeg se på hvordan konstruksjonen ble vurdert når jeg inkluderer alle hv-ordene, før jeg ser på hvert enkelt hv-ord spesifikt. Dette gjør jeg for å se om et hv-ord skiller seg ut og om tendensen er lik i korpusundersøkelsene og i vurderingene gjort av mine informanter. Til slutt skal jeg se på enkelte setninger som ble vurdert høyere og lavere enn gjennomsnittet, og diskutere hva som kan være årsaken til dette.

4.3.1. Alle hv-ordene



Figur 4.5: Summert prosentvis fordeling av informantenes vurderinger av alle setningstypene.

¹ Setning 16 ble ekskludert fra datagrunnlaget fordi den inneholdt to feil. På denne måten kan den ikke lengre bli regnet som en testsetning, samtidig blir det ikke riktig å behandle den som en dårlig fyllsetning. Når jeg fant feil i informantenes vurdering av fyllsetningene, har jeg derfor ikke sett på hvordan de vurderte setning 16. Det vil si at de 56 informantene som er igjen, kan ha vurdert denne setningen som «3» eller «4 veldig naturlig», uten at jeg har ansett denne som en del av de tre feilene jeg har tillatt dem å ha.

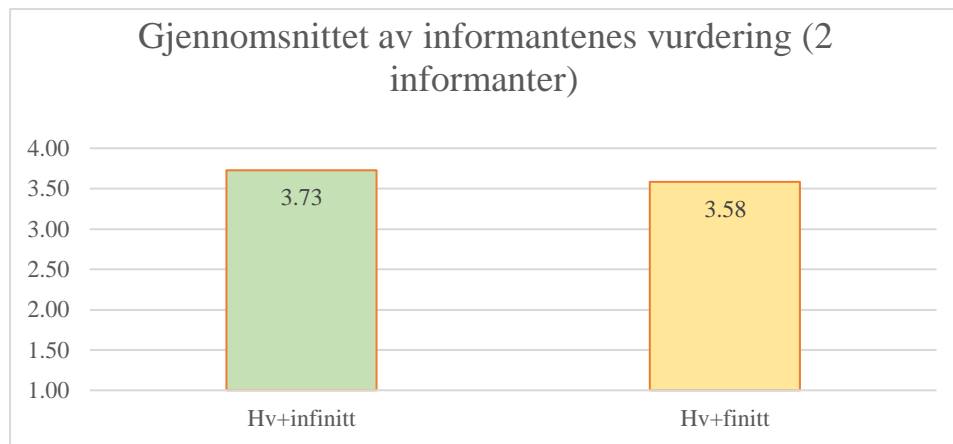
Fra figur 4.3 ovenfor kan man lese at testsetningenes gjennomsnittsvurdering med svarene til 56 informanter var 2,73. Dette tallet tilsier at informantene forholdt seg mest på den «naturlige» siden av skalaen da de vurderte testsetningene. For å få et tydeligere bilde på hva denne vurderingen betyr, har jeg inkludert figur 4.5, som viser en prosentvis fordeling av vurderinger for alle setningstypene. I diagrammet i figur 4.5 representerer fargen grønn hv+infinitt, gul hv+finitt, blå de gode fyllsetningene og rød de dårlige, hvor sammenlagt prosenttall hver enkelt farge blir 100% (jf. figur 4.2 og 4.4). Det blir gjort tydelig av diagrammet at informantene mener at både hv+finitt-konstruksjonene og de gode fyllsetningene er «naturlig»/«veldig naturlig». Dette er et godt tegn med tanke på at hv+finitt er den korrekte, tradisjonelle varianten vi har av denne konstruksjonen i norsk, og fordi hensikten bak de gode fyllsetningene var at de skulle bli akseptert av informantene. Det er interessant å merke seg at setningene som inneholdt hv+finitt-konstruksjonen ble vurdert som «veldig naturlig» oftere enn de gode fyllsetningene. Dette kan være en indikasjon på at informantene kan ha vært strenge med vurderingen av selv det jeg vurderer som helt naturlige, akseptable setninger. Prosentforskjellen vi ser mellom disse setningstypene kan derfor være en indikasjon på hva slags variasjon man kan forvente i vurderinger av ellers grammatikalske setninger.

Et betydelig flertall av informantene vurderte hv+finitt-konstruksjonene og de gode fyllsetningene som «veldig naturlig», men når det kommer til vurderingen av testsetningene er det større variasjon. For hv+infinitt-konstruksjonen er det ingen av vurderingsalternativene som bemerker seg som en åpenbar favoritt, i hvert fall ikke på samme måte som «4 veldig naturlig» var for setningene med hv+finitt. Testsetningene har en jevnere spredning mellom alternativene, men det er et flertall som har vurdert dem som «2» og «3». Dersom man grupperer svarene i to grupper og slår sammen «1 ikke naturlig» og «2» på den ene siden, og alternativene «3» og «4 veldig naturlig» på den andre, får vi en fordeling på 41,1% lave vurderinger og 58,9% høye vurderinger. Det er altså flere vurderinger på den naturlige siden av skalaen.

Diagrammet illustrerer også at testsetningene ble akseptert i større grad enn de dårlige fyllsetningene, som ble vurdert som «1 ikke naturlig» av et stort flertall av informantene. Hv+infinitt er en konstruksjon som har blitt hevdet å være ugrammatisk på norsk (Putnam & Søfteland, 2022, s. 2). Hv-ord er tradisjonelt nødt til å bli etterfulgt av et finitt verb og et uttrykt subjekt (Sunde, 2018, s. 105), og dette er ikke tilfellet i konstruksjonen i testsetningene, som har et infinitt verb og et PRO-subjekt. Derfor er det interessant å sammenligne akseptabiliteten til hv+infinitt-setningene og de dårlige fyllsetningene. De dårlige

fullsetningene inneholdt grammatiske feil som var av en annen type, og disse feilene kan kanskje beskrives som grovere enn hv+infinitiv, der jeg blant annet hadde setninger med V2-brudd og tydelige feil i samsvarsbøyningen. Men selv om de grammatiske feilene er forskjellig fra hverandre, er det fortsatt interessant å se at informantene behandlet den feilen som finnes i testsetningene på en betydelig annen måte enn de som finnes i de dårlige fullsetningene. Dette kan indikere at hv+infinitiv-konstruksjoner er på vei til å bli gangbar i norsk (se diskusjon i kapittel 5.1 og 5.2).

4.3.1.1. Individuelle forskjeller



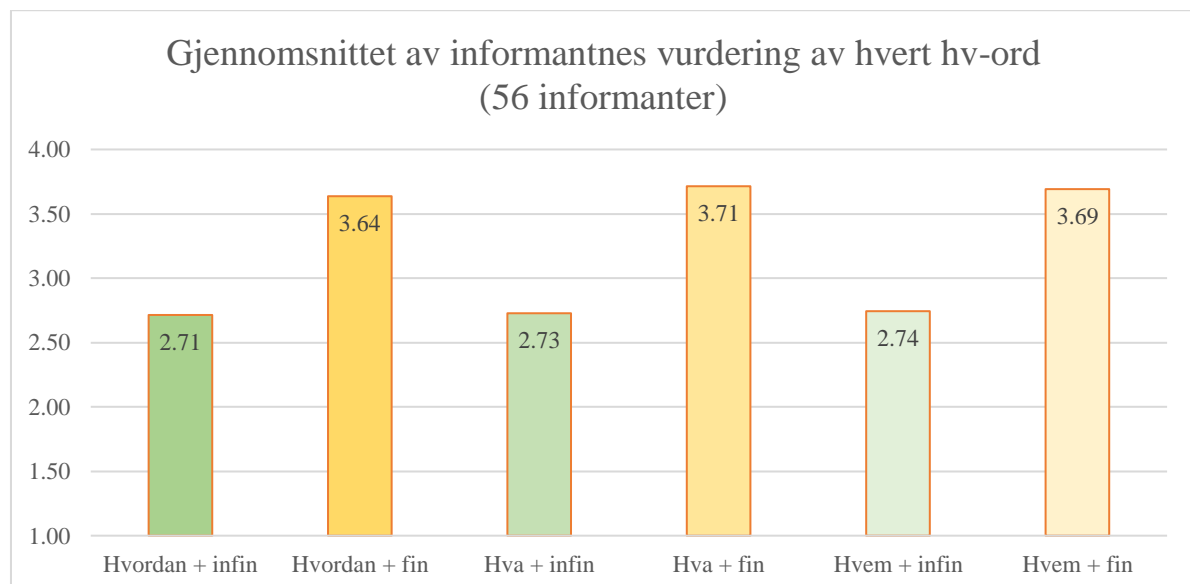
Figur 4.6: Gjennomsnittet av informantenes vurdering med kun de to informantene som favoriserer hv+infinitiv over hv+finitt.

Figur 4.5 ovenfor viser at det er generelt større aksept for hv+finitt- enn hv+infinitiv-konstruksjonen, men det var to av informantene som vurderte testsetningene, altså hv+infinitiv, som mer naturlig. Selv om det var noen individuelle forskjeller mellom informantene, vurderte de fleste hv+infinitiv-konstruksjonen som 2 eller 3, men disse to informantene skilte seg ut. Hvis vi kun inkluderer disse informantenes svar på akseptabilitetstesten, vil gjennomsnittvurderingen bli som vist i figur 4.6. Det var i tillegg én informant som vurderte alle setningene med både hv+finitt- og hv+infinitiv-konstruksjonen som «4 veldig naturlig», bortsett fra setning 21, som inneholdt hv+infinitiv-konstruksjonen. Denne setningen ble vurdert som «1 ikke naturlig». Det er vanskelig å si hva som var grunnen til at akkurat denne testsetningen ble vurdert dårlig, når selv setning 16 med to feil, fikk den høyeste vurderingen av denne informanten, og de gode og dårlige fullsetningene ble vurdert som forventet. Jeg ser på dette som en sannsynlig glipp, og antar derfor at denne informanten synes at hv+infinitiv og hv+finitt er likestilte konstruksjoner.

Det finnes fortsatt individuelle forskjeller i hvordan informantene vurderer hv+infinitt. Men at enkelte informanter anser hv+infinitt som veldig naturlig, er en indikasjon på at konstruksjonen allerede kan ha blitt helt integrert og umarkert i deres norske grammatikk. Dette tyder på at hv+infinitt kan nå dette nivået av akseptabilitet hos flere.

4.3.2. Hvert enkelt hv-ord

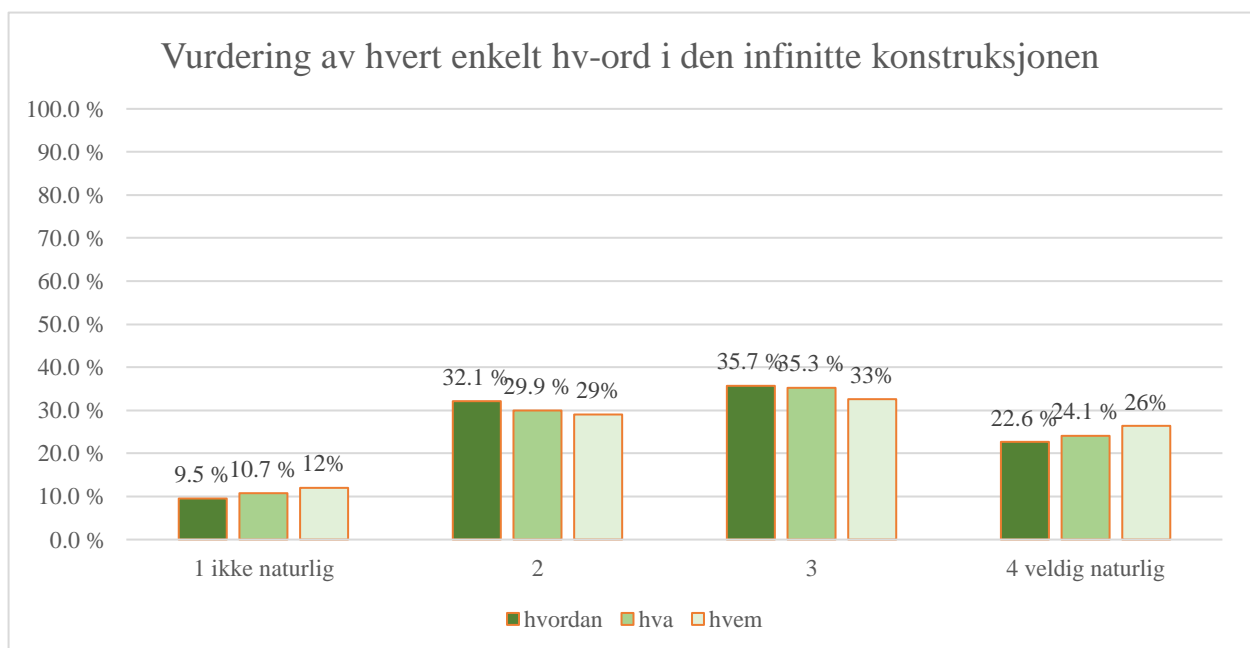
Hittil har jeg sett på hvordan hv+infinitt generelt har blitt vurdert sammenliknet med hv+finitt og de andre fyllsetningene. Nå skal jeg se nærmere på hvert enkelt hv-ord og se om det er forskjeller mellom akseptabiliteten til ordene når de brukes i infinitte og finitte konstruksjoner. Slik jeg nevnte innledningsvis i dette kapitlet, er setning 16 fjernet fra datagrunnlaget fordi den inneholdt to feil. Dersom jeg ikke hadde fjernet denne setningen, ville gjennomsnittsvurderingen for hvordan+infinitt vært 2,55, som er betydelig lavere enn hva diagrammet i figur 4.7 viser. I de andre figurene i dette kapitlet har jeg valgt å inkludere den finitte ekvivalenten av setning 16, setning 37 (se kapittel 3.2.2 om forholdet mellom hv+fin og hv+infin). Når man ser på hv-ordet «hvordan» isolert, utgjør ekskluderingen av den finitte setning 37 en forskjell. For å opprettholde en balanse mellom hvordan+infinitt og hvordan+finitt har jeg derfor valgt å ekskludere setning 37 fra datamaterialet som figur 4.7 baserer seg på.



Figur 4.7: Gjennomsnittet av informantenes vurdering av alle hv-ordene, både i den infinitte og finitte konstruksjonen.

Figur 4.7 viser at det er veldig lite som skiller informantenes vurdering av hvert hv-ord, dette gjelder for både hv+infinitt og hv+finitt, samtidig som det er interessant at det er noe mindre

forskjeller i vurderingene av hv+infinitt. I forundersøkelsen jeg foretok i korpus, fant jeg ut at «hvordan å» fikk flest treff, «hva å» fikk mange og var tilstede i alle korpusene, og «hvem å» fikk nest færrest treff av alle hv-ordene jeg undersøkte. Akseptabilitetsvurderingene gjort av mine informanter viser dermed et annet bilde enn hva vi får fra en korpusundersøkelse alene. Dersom man skulle anta et direkte samsvar mellom oppgitt grad av «naturlighet» i akseptabilitetsvurderinger og antall treff i korpus, skulle man forvente at aksepten for hvordan+infinitt skulle være høyere enn de to andre, og at hvem+infinitt hadde hatt en betydelig lavere akseptabilitet. Dette er ikke tilfellet, hvis noe viser diagrammet det motsatte. «Hvem» var et hv-ord jeg inkluderte fordi det fikk få treff i korpus og jeg ønsket å se om informantene ville akseptere konstruksjonen i større grad enn hva tendensen til den var i korpus, noe jeg absolutt vil si de gjorde. Selv om det er interessant å se at hvem+infinitt er det hv-ordet som har høyest gjennomsnittvurdering, er denne forskjellen så liten at den mest sannsynlig ikke er av betydning. Det som derimot er interessant er at gjennomsnittvurderingen er såpass lik, til tross for at forskjellene var store i korpusundersøkelsene. Dette indikerer at forskjellene mellom ulike hv-ord i korpus, ikke handler om ulik akseptabilitet for ulike hv-ord i konstruksjonen hv+infinitt. I stedet kan det handle om at ulike innføyde hv-setninger har ulike bruksmønstre og ulike bruksfrekvenser uavhengig av selve hv+infinitt-konstruksjonen. I tillegg illustrerer disse funnene verdien av å supplere korpusundersøkelser (positive data) med akseptabilitetsvurderinger (positive og negative data).



Figur 4.8: Summert prosentvis fordeling av informantenes vurderinger av alle hv-ordene i infinitt-konstruksjonen.

For å vise tydeligere at forskjellen mellom vurderingene av infinitt-konstruksjonen med de ulike hv-ordene ikke var store, har jeg inkludert diagrammet i figur 4.8. Her ser vi den prosentvise fordelingen av informantenes vurdering for hvert enkelt hv-ord i infinitt-konstruksjonen. Det er noen forskjeller mellom ordene, men det er færre prosentpoeng som skiller «hvordan» og «hvem» i vurderingsalternativet «4 veldig naturlig» enn det var mellom hv+finitt og de gode fyllsetningene i figur 4.5 for samme vurdering. Det jeg legger merke til, er at hvem+infinitt har blitt vurdert flest ganger som både «4 veldig naturlig» og «1 ikke naturlig» av alle hv-ordene, at hvordan+infinitt har flest vurderingen i midten av skalaen og at hva+infinitt ligger et sted mellom disse to.

De små forskjellene som blir synlige i figur 4.8, skyldes at vurderingen av enkelte setninger skiller seg ut. Videre skal jeg derfor se på enkeltsetninger for å se om det er andre faktorer som eventuelt kan forklare den observerte variasjonen, spesielt i de tilfellene der setninger med samme hv+infinitt-konstruksjon har fått både høy og lav vurdering. Alle setninger jeg beskriver er listet opp under, og gjennomsnittvurderingen er oppgitt i klammeparentesen.

Hva+infinitt har den jevneste fordelingen mellom de ulike vurderingsalternativene, og dette hv-ordet har derfor ingen setninger som bemerker seg noe særlig. Men blant setningene med hva+infinitt finnes den tredje høyest vurderte setningen som har en gjennomsnittvurdering på 2,86. Figur 4.8 viser at endepunktene på skalaen ble mest brukt for «hvem å»-konstruksjonen, hvor setningen med høyest gjennomsnittvurdering fikk 3,1 og den med lavest fikk 2,32. Selv om setningene med «hvordan å» fikk færrest vurderinger på ytterpunktene av skalaen av alle hv-ordene, og har blitt vurdert av flest som «2» og «3», hadde dette hv-ordet de testsetningene som fikk den nest høyeste og nest laveste gjennomsnittvurderingen, på henholdsvis 2,91 og 2,39.

Setning 3: «Førrige torsdag lærte Charlotte meg hvordan å strikke et handlenett» [2,91].

Setning 25: «Jeg vet hvordan å lage en god middag» [2,39].

Setning 44: «Jentene i klassen har forskjellige tanker om hva å kle seg ut som på halloween» [2,86].

Setning 11: «Da jeg hadde det vanskelig på ungdomsskolen, er jeg glad for at jeg forsto hvem å snakke med for å føle meg bedre» [2,33].

Setning 52: «Det er viktig å vite hvem å kontakte dersom det skulle oppstå en ulykke» [3,1].

Et fellestrekk mellom de setningene som har blitt vurdert høyt, er at de er ca. like lange. Setningene inneholder ikke like mange ord, men setning 44, som er lengst av de som er høyest vurdert, inneholder flere korte ord, slik at den kan føles like lang som de to andre. Setningene som er vurdert lavest skiller seg fra de andre på hver sin måte: Setning 11 er veldig lang, mens setning 25 er kortere. Jeg kan ikke vite hva informantene vektla da de vurderte setningene, men i den korte setning 25 kan det tenkes at hv+infinitiv-konstruksjonen blir mer åpenbar og det er mulig at informantene derfor har reagert på dette og vurdert den lavere. I den lange setning 11 tror jeg det heller er setningens lengde som gjør at den blir vurdert lavere. Fordi den er lang kan den føles tyngre og dermed ikke like god som de andre. Jeg antar at dette er tilfellet fordi de andre setningene som inneholdt hvem+infinitiv ble vurdert bedre og jeg ser den samme tendensen i vurderingene av gode fyllsetninger som var lange. Den setningen som ble lavest vurdert av de gode fyllsetningene, setning 29, hadde en gjennomsnittsvurdering på 3,3, og denne var lang og tyngre på samme måte som setning 11. Den setningen som hadde den høyeste gjennomsnittsvurderingen på 3,96, setning 17, var like lang som de best vurderte testsetningene. Jeg antar derfor at lengde på setningene spiller inn på hvordan informantene vurderer setninger uavhengig av hvilken setningstype de tilhører.

Setning 17: «Jeg gleder meg til å feire nyttårsaften med vennene mine» [3,96].

Setning 29: «Om to helger skal min venninne feire bursdagen sin på en fin restaurant, men jeg har ikke anledning til å komme» [3,3].

I dette kapitlet har jeg presentert resultatene fra akseptabilitetstesten. Setningene med hv+infinitiv-konstruksjonen hadde en gjennomsnittsvurdering på 2,73, som plasserte dem nærmere vurderingen av setningene med hv+finitt og de gode fyllsetningene, enn de dårlige fyllsetningene. Vurderingen av hvert enkelt hv-ord i infinitiv-konstruksjonen var svært like, selv om det fantes variasjon når man så på hver enkelt setning. Resultatene jeg har vist til her, skal jeg behandle videre i diskusjonen, hvor jeg knytter dem sammen med teorien jeg presenterte i kapittel 2.

5. Diskusjon

Resultatet fra akseptabilitetstesten viser at informantene vurderte setningene med hv+infinitiv-konstruksjonen til midt på treet. De fleste informantene aksepterte den ikke i like stor grad som setninger som tradisjonelt vurderes som grammatiske velformede setninger på norsk, men de aksepterte den i større grad enn ugrammatiske setninger. Hva kan dette resultatet fortelle om hv+infinitiv sin status som lån i norsk? I dette kapitlet diskuterer jeg først betydningen av funnene fra akseptabilitetstesten, for deretter å sammenlikne mine funn med tidligere forskning på den samme konstruksjonen. Etter dette diskuterer jeg statusen til lånet og spørsmålet om hv+infinitiv-konstruksjonen har oppstått som individuelt lån fra engelsk hos alle informantene, eller om konstruksjonen har blitt såpass vanlig at informantene kan ha lært denne strukturen som en allerede etablert del av norsk.

5.1. Betydningen av funnene

Hovedfunnet fra akseptabilitetsstudien er at gjennomsnittet av informantenes vurderinger av setningene med hv+infinitiv-konstruksjonen var 2,73, en interessant og høy vurdering for en konstruksjon som tradisjonelt ikke kan benyttes i norsk. Informantene kunne velge mellom alternativene 1-4, der 1 ble beskrevet som «ikke naturlig», og 4 som «veldig naturlig», og de fleste informantene vurderte konstruksjonen som 2 eller 3. Sammenlikner vi denne vurderingen med vurderingen av de andre setningstypene, vil jeg beskrive at informantene anser hv+infinitiv-konstruksjonen som middels akseptabel. Et slikt funn er vanlig i akseptabilitetsvurderinger, for i enkelte tilfeller vil ikke det lingvistiske fenomenet man forsker på, bli vurdert som enten akseptabelt eller ikke akseptabelt, men et sted midt mellom. Dette omtales gjerne som gradert akseptabilitet (Keller, 2000, s. 17). Som nevnt i metodekapitlet er det mye som påvirker oppfattelsen av akseptabilitet, og en av disse er grammatikaliteten til ytringen. En av årsakene til at gradert akseptabilitet oppstår kan derfor være fordi det finnes gradert grammatikalitet, eller «degrees of grammaticality», som Chomsky (1975, s. 131) beskriver det. Det vil si at det ikke alltid vil være mulig å gi et tydelig svar på spørsmål om en ytring er utformet i tråd med talerens grammatiske regler eller ikke. I stedet vil språkbrukere kunne gradere ytringer på en skala av grammatikalitet. Bakgrunnen for at Chomsky mener at det finnes gradert grammatikalitet er fordi «(...) there is little doubt that speakers can fairly consistently order new utterances, never previously heard, with respect to their degree of «belongingness» to the language (...)» (Chomsky, 1975, s. 132). Chomsky (1975) tar ikke utgangspunkt i bruk av lån i et mottakerspråk, så det finnes ingen direkte korrelasjon mellom det han beskriver og funnene

i min studie, men det kan være til hjelp med å forstå hva en middels akseptabilitet betyr. Jeg tolker informantenes vurdering av hv+infinitt som et tegn på at de oppfatter at denne konstruksjonen har en middels *tilhørighet* («belongingness») i norsk. Gradert akseptabilitet kan skyldes ulike forhold (jf. Jamieson, 2020; Sprouse et.al. 2016), og jeg mener ut ifra resultatene fra akseptabilitetstesten jeg gjennomførte, at man også kan forstå den graderte akseptabiliteten som et uttrykk for en pågående språkendring. Dette tydeliggjør jeg når jeg sammenlikner mitt funn med tidligere forskning i 5.2.

5.2. Sammenlikning med tidligere forskning

Den tidligere forskningen jeg sammenlikner mitt funn med, er de samme to studiene jeg refererte til i teorikapittelet. Disse studiene er ikke helt lik min, og det er derfor ikke mulig å gjøre en direkte sammenlikning mellom min studie og tidligere forskning. Men siden de tar for seg, i mer eller mindre grad, tilhørigheten hv+infinitt-konstruksjonen har til språket, kan de fungere som et sammenlikningsgrunnlag.

Sunde og Kristoffersen (2018) sin akseptabilitetsstudie besto av totalt 100 setninger, og kun én av disse inneholdt hv+infinitt-konstruksjonen med hv-ordet «hva». Min studie undersøkte hv+infinitt mer spesifikt, med 12 testsetninger som inneholdt denne konstruksjonen, og jeg benyttet meg av hv-ordene «hvordan» og «hvem», i tillegg til «hva». Dette gir meg et større grunnlag for å si noen om aksepten for hv+infinitt-konstruksjonen, men kun for én spesifikk aldersgruppe. For i motsetning til Sunde og Kristoffersen (2018), som hadde informanter fra tre forskjellige aldersgrupper, hadde jeg kun informanter i alderen 15-16 år. Som tidligere nevnt viser deres akseptabilitetsstudie at testgruppen, med en gjennomsnittsalder på 18 år, aksepterte hv+infinitt i veldig liten grad, mens kontrollgruppene, bestående av «voksne» og «eldre», ikke aksepterte den i noen grad. Dette er til stor forskjell fra mitt funn, som viser at informantene vurderte hv+infinitt-konstruksjonen som middels akseptabel.

Siden Sunde og Kristoffersen (2018) sin akseptabilitetstest kun besto av én setning med hv+infinitt-konstruksjonen, kan det hende at deres informanter hadde akseptert hv+infinitt i større grad dersom de fikk se konstruksjonen i andre type setninger, eller med andre hv-ord². Men fordi setningene med hv+infinitt-konstruksjonene i min akseptabilitetstest ble vurdert

² Det kan tenkes at mine informanter har blitt «primet» til å godta hv+infinitt gjennom eksperimentet, det vil si at de godtok den mer fordi mine informanter fikk se konstruksjonen oftere enn informantene i studien til Sunde og Kristoffersen (2018). Eventuelle primingeffekter er ikke undersøkt nærmere i denne oppgaven.

relativt likt uavhengig av dette, vil jeg anta at det i større grad er alderen til informantene som spiller en viktig rolle. Informantene i testgruppen til Sunde og Kristoffersen (2018) var eldre enn mine da de gjennomførte akseptabilitetstesten, og de ble født før Johansson og Graedler (2002) skrev om hv+infinitt-konstruksjonen i norsk for første gang. Mine informanter ble født flere år etter. Det vil si at informantene i min studie ikke bare har vokst opp i en tid der engelsk har blitt et mer tilstedeværende språk i Norge, men at forekomsten av hv+infinitt var til stede før de ble født, og har med høy sannsynlighet blitt større siden. Trenden viser i hvert fall at aksepten for hv+infinitt-konstruksjonen har økt fra å være svært lite akseptabel i Sunde og Kristoffersen (2018) sin studie, til å bli middels akseptabel i min, altså på relativt kort tid. Eller sagt på en annen måte har konstruksjonen gått fra å ikke bli oppfattet som tilhørende i det norske språket, til å ha en middels tilhørighet i norsk.

På den andre siden av akseptabilitetsskalaen finner vi Putnam og Søfteland (2022) sin studie av hv+infinitt i amerikanorsk. De gjennomførte ikke en akseptabilitetstest, men benyttet seg av korpusundersøkelser i talemålskorpuset CANS (Corpus of American Nordic Speech). Her fant de 22 tilfeller av hv+infinitt-konstruksjonen, produsert av 21 forskjellige talere. Til at CANS er et korpus bestående av over 700 000 ord kan et lite tall som 22 virke lite betydningsfullt. Forfatterne argumenterer for at den lave forekomsten likevel ikke gjør konstruksjonen mindre viktig eller relevant i en analyse av arvespråkets grammatikk, spesielt siden den ble brukt av mange forskjellige talere (Putnam & Søfteland, 2022, s. 8). Putnam og Søfteland (2022) legger også til at siden hv+infinitt produseres i amerikanorsk, men er (tradisjonelt) ikke-akseptabel i norgensorsk, vil dette understøtte betydningen av funnene i korpus (s. 8). Det de konkluderte med, var at hv+infinitt-konstruksjonen tilhører grammatikken til amerikanorsk (Putnam & Søfteland, 2022, s. 18).

Amerikanorsk oppsto da nordmenn emigrerte til Amerika på slutten av 1800-tallet, språket er en sammenfatning av flere norske dialekter og er kraftig påvirket av engelsk, majoritetsspråket (Putnam & Søfteland, 2022, s. 7-8). Det norske språket de tok med seg til Amerika da, er ikke det samme norske språket som blir påvirket av engelsk i Norge i dag, derfor er det ikke mulig å gjøre en direkte sammenlikning. Men studien til Putnam og Søfteland (2022) viser likevel hva som kan bli resultatet av intens norsk-engelsk språkkontakt, og at konstruksjoner slik som hv+infinitt kan finne sin tilhørighet i et språk veldig likt det vi har i Norge i dag.

Hvis vi tenker på de respektive funnene til Sunde og Kristoffersen (2018) og Putnam og Søfteland (2022) som endepunkter på hver sin side av en skala som måler tilhørighet, vil jeg plassere mitt funn et sted mellom disse. Denne skalaen symboliserer den pågående språkendringen, der funnet til Sunde og Kristoffersen (2018) representerer hv+infinitt-konstruksjonens tidligere svake tilstedeværende tilhørighet til norsk, og funnene til Putnam og Søfteland (2022) representerer den tilhørigheten konstruksjonen potensielt kan få. Den graderte akseptabiliteten som hv+infinitt-konstruksjonen fikk i min studie, indikerer dermed at tilhørigheten konstruksjonen har til norsk, vokser. Dersom denne trenden fortsetter, kan hv+infinitt potensielt bli en like akseptabel konstruksjon som hv+finitt, og herfra kan hv+infinitt bli en gjeldende konstruksjon i norske hv-setninger, slik den kan se ut til å ha blitt for noen av mine informanter allerede. Men språkendring er en prosess som skjer over lang tid, og det kan ta alt fra 150 til 700 år fra et lingvistisk fenomen først blir tatt i bruk, til det forplanter seg som en korrekt måte å bruke språket på (Sandøy, 2011, s. 197). Ettersom aksepten for hv+infinitt-konstruksjonen økte relativt mye fra Sunde og Kristoffersen (2018) sin studie til min, blir det interessant å se hvordan aksepten for denne konstruksjonen utvikler seg videre. Videre i diskusjonen går jeg nærmere inn på hvordan bruken av dette lånet kan spre seg, og drøfter hvordan aksepten for hv+infinitt-konstruksjonen kan se ut over tid.

5.3. Spredning av hv+infinitt-konstruksjonen

Mitt funn antyder at hv+infinitt-konstruksjonen har blitt mer akseptabel enn hva som var tilfellet da Sunde og Kristoffersen gjennomførte sin akseptabilitetsstudie. Hva er årsaken til at konstruksjonen var mer akseptabel blant mine informanter, og hvordan kan den spre seg videre, slik at den omsider når full tilhørighet til den norske grammatikken? I dette delkapittelet ser jeg på to forskjellige scenarioer for hvordan spredningen av hv+infinitt kan ha foregått, og hvordan den kan fortsette. Det første alternativet tar utgangspunkt i at hver og en tar i bruk konstruksjonen som individuelle lån fra sitt lingvistiske repertoar, mens det andre fokuserer mer på en sosial spredning fra én person eller gruppe, til en annen.

5.3.1. Individuelle lån fra det lingvistiske repertoaret

Forklaringen jeg skal legge frem her tar utgangspunkt i teoriene jeg presenterte i teorikapittelet: Matras (2011) sin vide forståelse av lån, om at språkkunnskapen man har, er samlet i ett sammenfattet repertoar, og Ullman (2001) sin tanke om at grammatikken til språk lagres i det prosessuelle minnesystemet, og at grammatikken til et andrespråk også lagres her dersom

språket læres tidlig nok. I tillegg skal jeg benytte meg av Grosjean (2010) sin beskrivelse av enspråklig og tospråklig modus. Verken Matras, Ullman eller Grosjean skriver om norsk-engelsk språkkontakt spesifikt, men jeg skal bruke deres teori til å utforske hvordan spredningen av hv+infinitt-konstruksjonen kan ha foregått.

En måte å forstå hv+infinitt-konstruksjonens økte akseptabilitet, er ved å se på spredningen av den som et resultat av nordmenns økte engelskferdigheter. Når nordmenn blir bedre i engelsk, vil den kunnskapen de tilegner seg om dette språket, ikke bli lagret som et separat system uavhengig av norsk, men i et sammenfattet lingvistisk repertoar der den språklige kompetansen man har i engelsk og norsk, befinner seg sammen, men i ulike delenheter. Selv om språkbrukere vet hvilke delenheter som hører til de ulike språkene, vil den kontrollen og hemmingsmekanismen man har opparbeidet seg over det lingvistiske repertoaret, ikke klare å skille engelske strukturer som ikke inneholder noen åpenbare engelske former, fra norske. Dette gjør at produksjonen av syntaktiske mønstre fra engelsk, slik som hv+infinitt-konstruksjonen, kan skje dersom nordmenn har det engelske språket som en del av sitt lingvistiske repertoar, i tråd med teorien til Matras (2011). Produksjonen av hv+infinitt-konstruksjonen i norske setninger kan derfor i teorien skje uten at språkbrukeren har hørt konstruksjonen blitt produsert av noen andre talere av norsk.

Engelskferdighetene til unge nordmenn er også større i dag enn de noen gang har vært. På grunn av dominansen engelsk har i populærkulturen, er ikke språket lengre i hovedsak et fag på skolen, men et språk unge forholder seg til på fritiden gjennom musikk, tv/film, gaming og andre sosiale medier. Jeg vil anta at engelsk sin tilstedeværelse i Norge kun vil øke i årene fremover, noe som peker mot at den unge befolkningen i Norge vil bli bedre i engelsk fra en tidligere alder. Dersom nordmenn lærer engelsk som et andrespråk fra de er små, vil den engelske grammatikken bli lagret i det prosessuelle minnesystemet i likhet med den norske, altså som implisitt, ubevisst kunnskap (jf. Ullman, 2001). Dette vil igjen gjøre det enklere for personer med norsk som førstespråk å produsere engelske strukturer i norske samtaler, fordi valget av strukturer ikke er en bevisst handling. At flere nordmenn får engelsk som andrespråk, vil være en viktig faktor for at lån av syntaktiske mønstre fra engelsk blir mer tilgjengelig og mulig å ta i bruk for fremtidige nordmenn.

En annen faktor som tilrettelegger for økt bruk av hv+infinitt-konstruksjonen, er at flere og flere språksituasjoner vil tillate tospråklig modus (jf. Grosjean, 2010). Siden så mange

nordmenn har kompetanse i engelsk, både eldre og yngre, kan man i flere situasjoner tillate mindre kontroll over det lingvistiske repertoaret, slik at ord og strukturer fra engelsk i større grad blir benyttet i samtaler på norsk. Selv i dag er det få situasjoner som vi kreve enspråklig modus, og for mange er dette kanskje bare forbeholdt et besøk hos besteforeldre og i formelle situasjoner på jobb og skole. De aller fleste andre språksituasjoner man vil befinne seg i, vil godta noe bruk av tospråklig modus, noe som åpner opp for at syntaktiske mønstre fra engelsk, deriblant hv+infinitt-konstruksjonen, blir mer brukt av nordmenn.

Spredningen av hv+infinitt-konstruksjonen til nå kan, som beskrevet her, ha blitt gjort mulig fordi nordmenn i dag har en høy kompetanse i engelsk, som gjør at engelsk er et tilgjengelig språk i deres lingvistiske repertoar. På grunn av dette har man mulighet til å hente frem og bruke hv+infinitt-konstruksjonen i språksituasjoner. Hvis det er den høye engelskkompetansen som er årsaken, antar jeg at spredningen kommer til å øke fremover, nettopp fordi flere nordmenn vil lære engelsk fra de er yngre, slik at det blir et mer etablert andrespråk. Grammatikken til norsk og engelsk vil dermed bli enda vanskeligere å skille fra hverandre, enn de allerede er i det lingvistiske repertoaret til nordmenn i dag. Siden det blir mindre aktuelt å forholde seg til en enspråklig modus i Norge fremover, vil dette også muliggjøre spredningen av hv+infinitt-konstruksjonen. I tospråklig modus er det mindre behov for kontroll av repertoaret, siden man kommer til å gjøre seg forstått overfor samtalepartneren sin uansett hvilket språk ordformene og strukturene man velger, kommer fra.

5.3.2. Lært gjennom norsk sosialisering

Nordmenns engelskkompetanse kan også ha spilt en mindre sentral rolle i spredningen av hv+infinitt-konstruksjonen. Med høy sannsynlighet har lånet oppstått som et resultat av engelsk påvirkning (Sunde, 2018, s. 106), men den økte akseptabiliteten kan være forårsaket av en sosial spredning fra person til person. Selv om nordmenn generelt er bedre i engelsk, finnes det fortsatt dem som har lav kompetanse i språket, men som likevel benytter seg av indirekte lån fra engelsk. Det er ikke sikkert at alle som bruker den kalkerte frasen *i min mening*, har tilgang til den tilsvarende engelske frasen *in my opinion* i sitt lingvistiske repertoar. Flere, både nordmenn med høy og lav engelskkompetanse, kan ha tatt den i bruk etter å ha hørt eller sett den blitt brukt av andre nordmenn, og på grunn av dette ansett den som en del av norsk. Hv+infinitt-konstruksjonen er et lån av et syntaktisk mønster, og skiller seg fra kalkerte fraser ved at selve den grammatiske strukturen i hv+infinitt ikke er del av tradisjonell norsk grammatikk. Siden hv+infinitt ikke finnes i et norsk syntaktisk mønster, kan det virke usannsynlig at nordmenn

med lav engelskkompetanse vil begynne å bruke denne konstruksjonen. Men dersom andre nordmenn har tatt den i bruk, kan det altså tenkes at man anser konstruksjonen som en del av norsk, på samme måte som den kalkerte frasen *i min mening*. For enkelte språkbrukere er det derfor en mulighet at konstruksjonen kan ha oppstått uavhengig av påvirkning fra engelsk.

Utgangspunktet til en språkendringsprosess er at det finnes en språkbruker innenfor et språksamfunn som har internalisert en språklig innovasjon og gjort det til en vane å benytte seg av den (Sandøy, 2011, s. 206). En språklig innovasjon blir en individuell vane dersom språkbrukeren benytter seg av den gjentatte ganger uten å bli korrigert. Selve språkendringsprosessen starter først når den språklige innovasjonen blir tatt i bruk av andre språkbrukere innenfor det samme språksamfunnet. Og når den først har spredt seg videre til noen, er det enklere at den sprer seg til flere. Bakgrunnen for at andre språkbrukere tar etter den første, kan være at de «(a) har same språkssystematiske preferansane som P₁ [startpersonen], og såleis har same latente tendensane (...), (b) for å vise sympati, (c) for å auke sin eigen status ved å gjere seg lik P₁, (d) for å forme ein formålstenleg gruppeidentitet» (Sandøy, 2011, s. 207-208). Grunn (a) kan bli mindre viktig etter hvert i prosessen, mens grunn (d) blir sterkere jo lengre ut i prosessen man kommer. Etter hvert vil man nå et punkt der nesten alle i språksamfunnet har tatt i bruk den nye varianten, og nyankomne til dette samfunnet vil ta til seg den som den eneste mulige, og korrekte varianten. Hele denne prosessen vil starte på nytt dersom den språklige innovasjonen når et nytt språksamfunn (Sandøy, 2011, s. 206-209).

En slik prosess kan være årsaken til at hv+infinitt-konstruksjonen sprer seg. Det første individet kan ha tatt den i bruk som et resultat av påvirkning fra engelsk, men det kan være flere årsaker til at andre begynner å benytte seg av konstruksjonen. Grunnen til at det andre individet tar etter det første, kan være (a), at de har de samme språkssystematiske preferansene. Dette kan bety at det andre individet også har engelske strukturer, og dermed hv+infinitt, tilgjengelig i sitt lingvistiske repertoar, men at det blir enklere å selv ta konstruksjonen i bruk når man hører at andre produserer den. Etter hvert i prosessen er det mulig at de andre sosiale grunnene, (b) til (d), blir de største årsakene til at konstruksjonen sprer seg videre. Mine informanter var ungdommer, og dette er den gruppen i befolkningen som forårsaker flest språkendringer. Det er også i ungdomsårene at gruppedannelser er vanligst (Sandøy, 2011, s. 213). Språklige innovasjoner blir en måte å vise gruppeidentitet, for når man har en særegen måte å snakke på, kan man skille seg ut, og skille seg fra andre. Dette tyder på at grunn (d) er en sentral faktor i språkendringsprosessen, og kan ha vært det i spredningen av hv+infinitt-konstruksjonen. Siden

de fleste språklige innovasjonene oppstår blant ungdom, er det også flere av dem som ikke når den eldre befolkningen. Da oppstår noe som kalles et ungdomsfenomen (Sandøy, 2011, s. 197), og det er mulig at hv+infinitt-konstruksjonen må beskrives som et slikt fenomen, det skal jeg se nærmere på i 5.4.

Det er vanskelig å si hvilket av disse to alternativene jeg har beskrevet, som i størst grad er årsaken til at hv+infinitt-konstruksjonene har spredt seg, men jeg vil argumentere for at det er en kombinasjon av de to. Når flere nordmenn har engelsk tilgjengelig i sitt lingvistiske repertoar og flere lærer engelsk fra en yngre alder, kan en større del av den norske befolkningen starte med denne språklige innovasjonen i ulike språksamfunn, samtidig. Språkendringsprosessen kan kortes ned fordi flere nordmenn har mulighet til å benytte seg av hv+infinitt-konstruksjonen uten å ha hørt eller sett den bli brukt av noen andre. Samtidig tror jeg at mange vil bli mer motivert til å bruke konstruksjonen når man erfarer at andre også benytter seg av den. En språklig innovasjon som oppstår fra et lån fra et språk de fleste i det overordnede språksamfunnet har kompetanse i, tror jeg derfor vil effektivisere språkendringsprosessen. Men siden jeg kun gjennomførte akseptabilitetstesten på én gruppe ungdommer i Trøndelag, kan jeg ikke vite om den middels akseptabiliteten skyldes den økte engelskkompetansen vi ser i det norske samfunnet generelt, eller om hv+infinitt har oppstått som en språkendringsprosess i Trøndelag spesifikt. I det neste delkapittelet skal jeg forklare hva jeg mener veien videre er, for forskningen på hv+infinitt-konstruksjonen i norsk.

5.4. Akseptabiliteten til hv+infinitt over tid

For å finne ut om den økte akseptabiliteten til hv+infinitt-konstruksjonen er en generell trend i samfunnet, eller en mer spesifikk språkendringsprosess som har startet i Trøndelag, er det nødvendig å gjennomføre en akseptabilitetstest med en større del av befolkningen, og gjerne over tid. Sunde og Kristoffersen (2018) gjennomførte en studie i såkalt *tilsynelatende tid*, hvor de undersøkte akseptabiliteten til kalkeringer i forskjellige aldersgrupper, samtidig. Slike studier er nyttige for å se hvordan akseptabilitet varierer mellom generasjonene, og på den måten kan man danne hypoteser om hvordan språket kan ha endret seg med tiden, og hvilke endringer som har skjedd. Studien til Sunde og Kristoffersen (2018) viste at noen kalkeringer er relativt akseptable blant alle generasjonene, mens hv+infinitt var litt mer akseptabel hos den yngre generasjonen, og ikke akseptabel hos den eldre. En ny studie av *tilsynelatende tid* som ser på aksepten for hv+infinitt mer spesifikt, vil kanskje være mer nyttig om noen år, når

konstruksjonen muligens har spredd seg enda mer. Da har man anledning til å undersøke om forskjellen mellom generasjonene har endret seg, og om aksepten har steget siden Sunde og Kristoffersen (2018) gjennomførte sin studie.

En annen måte vi kan undersøke hv+infinitt-konstruksjonens akseptabilitet over tid på, er ved å gjennomføre en studie av reell tid (jf. Steinsholt, 1964 & 1972), og dette kan gjøres på to ulike måter. Den første er *panel*-studier, hvor de samme individene deltar i studien gjentatte ganger, for eksempel når de er 15 år og senere igjen når de er 40 år. Den andre er *trend*-studier, hvor forskjellige, men sammenlignbare individ gjennomfører studien på to forskjellige tidspunkt (Wagner, 2012, s. 376). Dersom jeg skulle gjennomført en trend-studie, kunne jeg om 15 år benyttet meg av informanter fra Trøndelag, som gikk på ungdomsskolen i 2024, men på en annen skole enn der jeg gjennomførte den originale akseptabilitetsstudien. Selv om begge disse studiene av reell tid kan vise oss hvordan noe kan endres over tid for den samme generasjonen, kan trend-studier kun utlede endringer som har skjedd i løpet av et livsløp, mens panel-studier kan bekrefte dem (Wagner, 2012, s. 377).

Panel-studier av reell tid vil fungere godt for å bekrefte eller avkrefte om hv+infinitt-konstruksjonen er et ungdomsfenomen, eller en pågående språkendring som har fått et sterkere fotfeste nå enn da Sunde og Kristoffersen (2018) gjennomførte sin studie. Et ungdomsfenomen (age grading) er en språklig innovasjon ungdom tar til seg og bruker i ungdomsårene, men legger fra seg når de blir eldre (Wagner, 2012, s. 371). Siden jeg kun gjennomførte min akseptabilitetstest med én gruppe ungdommer, kun én gang, kan jeg ikke vite sikkert om aksepten for hv+infinitt må anses som et ungdomsfenomen, eller om aksepten mine informantene hadde for konstruksjonen, forblir den samme eller øker når de blir eldre. For å avkrefte at dette er et ungdomsfenomen, må jeg gjennomføre en akseptabilitetsstudie med de samme informantene om noen år. Dette får jeg ikke gjort, men jeg tror man kan få mye innsikt i konstruksjonens status dersom det blir gjennomført en trend-studie med sammenlignbare informanter noen år frem i tid.

Resultatene fra akseptabilitetsstudien viste at gjennomsnittet av informantenes vurderinger av setningene med hv+infinitt-konstruksjonen var 2,73. De vurderte konstruksjonen som middels akseptabel, som er en relativt høy vurdering for en konstruksjon som tradisjonelt ikke kan benyttes i norsk. I denne diskusjonsdelen har jeg diskutert funnene mine og brukt beskrivelsen «middels akseptabilitet» til å utforske hv+infinitt-konstruksjonen sin tilhørighet til norsk, ved

å sammenligne mitt funn med tidligere forskning. På grunn av tilhørighetsaspektet antar jeg at vi befinner oss i en pågående språkendringsprosess der hv+infinitt-konstruksjonen får en større tilhørighet til det norske språket. Men den tidligere forskningen som har blitt gjennomført på hv+infinitt, samt min egen, gir ikke nok grunnlag til å si noe om hvordan konstruksjonens akseptabilitet har og kan spre seg videre, derfor har jeg beskrevet to scenarioer til hvordan konstruksjonens akseptabilitet kan ha økt. Det første baserte seg hovedsakelig på at den økte engelskkunnskapen er hovedårsaken, mens det andre tok utgangspunkt i at den sosiale spredningen fra én person eller gruppen til en annen, har hatt størst påvirkning på språkendringsprosessen. Dette får jeg ikke undersøkt videre, derfor har jeg beskrevet hvordan det er nødvendig å forske videre på hv+infinitt, slik at vi kan få en bedre forståelse for hvordan lån av et syntaktisk mønster fra engelsk kan ha fått middels tilhørighet til norsk.

6. Konklusjon

Målet med denne masteroppgaven var å gi en fornyet innsikt i hvordan engelsk påvirker norsk på et strukturelt nivå, mer spesifikt knyttet til aksepten for hv+infinitt-konstruksjonen blant unge førstespråkstalere av norsk. Dette har jeg gjort ved å gjennomføre en akseptabilitetsstudie som inneholdt 12 testsetninger med hv+infinitt-konstruksjonen, med 109 informanter. Jeg inkluderte fire setninger til hvert av hv-ordene «hvordan», «hva» og «hvem». Informantene i studien var 15-16 år, og gikk på samme ungdomsskole i Trøndelag. Resultatet fra akseptabilitetsstudien viser at informantene aksepterte hv+infinitt-konstruksjonen i middels grad, og de vurderte konstruksjonen likt uavhengig av hvilket hv-ord som ble benyttet. Dette resultatet viser også at aksepten for konstruksjonen har økt fra å være svært lite akseptabel i Sunde og Kristoffersen (2018) sin studie, til å være middels akseptabel i min. Dette gir støtte til min hypotese, som gikk ut på at aksepten for konstruksjonen har økt. Informantenes middels aksept for konstruksjonen svarer også på første del av min problemstilling. Jeg gjengir den her:

I hvor stor grad aksepterer unge førstespråkstalere av norsk hv+infinitt-konstruksjonen i norske setninger, og hvordan kan resultatet tolkes i lys av språkendringsprosesser?

Den andre delen av problemstillingen, om hvordan resultatet kan tolkes i lys av språkendringsprosesser, ble besvart i diskusjonskapittelet. Hv+infinitt-konstruksjonens middels akseptabilitet er et interessant funn fordi det tyder på at norsk befinner seg i en strukturell språkendringsprosess, der hv+infinitt-konstruksjonen har blitt mer tilhørende det norske språket. Jeg utforsket to scenarioer for hvordan denne prosessen har og kan fortsette å utspille seg. Det første baserte seg på at den økte akseptabiliteten er en konsekvens av at den unge befolkningen i Norge har høyere ferdigheter i engelsk, og lærer språket fra de er yngre. Dette fører til at de har hv+infinitt tilgjengelig i sitt lingvistiske repertoar, at den er vanskeligere å skille fra den norske grammatikken, og at de kan bruke den i alle språksituasjoner uten at den hindrer kommunikasjon. Det andre scenarioet baserte seg på at hv+infinitt har fått økt akseptabilitet fordi bruken av konstruksjonen har spredt seg fra én person eller gruppe til en annen. Denne spredningen motiveres hovedsakelig av et ønske om å gjøre seg likere personen eller gruppen som allerede har tatt konstruksjonen i bruk. Samtidig antar jeg at det er enklere å selv bruke hv+infinitt, dersom man hører eller ser andre gjøre det samme.

Oppsummert har denne oppgaven vist at hv+infinitt-konstruksjonen har en middels aksept blant unge førstespråkstalere av norsk, og ved å sammenlikne mitt funn med Sunde og Kristoffersen (2018) har jeg bekreftet at aksepten for konstruksjonen har økt. Aksepten har økt mye på relativt kort tid, og jeg tolker derfor resultatet dithen at hv+infinitt-konstruksjonen sprer seg på to forskjellige måter samtidig, og at dette effektiviserer språkendringsprosessen. På bakgrunn av dette mener jeg at hv+infinitt har potensialet til å oppnå full tilhørighet i norsk, og det blir spennende å se hvordan aksepten for konstruksjonen ser ut i fremtiden.

Litteratur

Chomsky, N. (1965). *Aspects of the theory of syntax*. The M.I.T. Press

Chomsky, N. (1975). *The Logical Structure of Linguistic Theory*. Springer.

Fjeld, R.V, Nøklestad, A. & Hagen, K. (2020). Leksikografisk bokmålskorpus (LKB) – bakgrunn og bruk. I J.B. Johannessen & K. Hagen (Red.). *Leksikografi og korpus. En hyllest til Ruth Vatvedt Fjeld, Oslo Studies in Language 11(1)*, 47-59.

<https://doi.org/10.5617/osla.8176>;

<https://www.hf.uio.no/iln/om/organisasjon/tekstlab/prosjekter/lbk/>

Gibson, E., & Fedorenko, E. (2010). Weak quantitative standards in linguistics research. *Trends in Cognitive Sciences 14(6)*, 233–234.

Grosjean, F. (2010). *Bilingual – life and reality*. Harvard University Press.

Guevara, E.R. (2010). NoWaC: a large web-based corpus for Norwegian. *I Proceedings of the NAACL HLT 2010 Sixth Web as Corpus Workshop, Association for Computational Linguistics* (s. 1–7).

<https://www.hf.uio.no/iln/om/organisasjon/tekstlab/prosjekter/nowac/index.html>

HaBiT Norwegian Web Corpus (2015). The text laboratory, department of linguistics and scandinavian studies. University of Oslo.

http://www.hf.uio.no/iln/english/about/organization/textlaboratory/projects/habit/habit_corpus.html

Hårstad, S., Lohndal, T. & Mæhlum, B. (2017). *Innganger til språkvitenskap. Teori, metode og faghistorie*. Cappelen Damm akademisk.

Jamieson, E. (2000). Viewing dialect change through acceptability judgments: A case study in Shetland dialect. *Glossa: a journal of general linguistics 5(1)*: 19. 1–28.

<https://doi.org/10.5334/gjgl.979>

- Johannessen, J.B., Priestley, J., Hagen, K., Åfarli, T.A., & Vangsnes, Ø.A. (2009). The Nordic Dialect Corpus - an Advanced Research Tool. I K. Jokinen, & E. Bick (Red.). *Proceedings of the 17th Nordic Conference of Computational Linguistics NODALIDA 2009. NEALT Proceedings Series Volume 4*. <http://tekstlab.uio.no/nota/scandiasyn/>
- Johansson, S. og Graedler, A.L. (2002). *Rocka, hipt og snacksy – om engelsk i norsk språk og samfunn*. Høyskoleforlaget.
- Keller, F. (2000). *Gradience in Grammar: Experimental and Computational Aspects of Defrees of Grammaticality* [Doktorgradsavhandling]. University of Edinburgh.
- Kunnskapsdepartementet (2019). Læreplan for norsk (NOR01-06). Fastsatt som forskrift. Læreplanverket for Kunnskapsløftet 2020. <https://www.udir.no/lk20/nor01-06> [Brukt i relevans for lektoryrket]
- Langsford, S., Perfors, A., Hendrickson, A.T., Kennedy, L.A. & Navarro, D.J. (2018). Quantifying sentence acceptability measures: Reliability, bias, and variability. *Glossa: a journal of general linguistics* 3(1): 37. 1–34. <https://doi.org/10.5334/gjgl.396>
- Matras, Y. (2009). *Language Contact*. Cambridge University Press
- Matras, Y. (2010). Contact, convergence and typology. I R. Hickey (Red.), *The Handbook of Language Contact* (s. 66-85). Blackwell.
- Matras, Y. (2011). Universals of structural borrowings. I P. Siemund (Red.). *Linguistic Universals and Language Variation* (s. 204-233). De Gruyter Mouton
- Myklevold, G.A., & Bjørke, C. (2018, 4. januar). *20 år med engelskundervisning på 1. trinn: Har vi grunn til å feire?* Utdanningsnytt. <https://www.utdanningsnytt.no/fagartikkel-forskning-sprakopplaering/20-ar-med-engelskundervisning-pa-1-trinn-har-vi-grunn-til-a-feire/171880>

- Nipen, K., Aarnes, H. & Hole, K.M. (2023, 16. februar). OMG! Hvordan ble kidsa så vilt gode i engelsk? Aftenposten. <https://www.aftenposten.no/amagasinet/i/BWbKp0/omg-hvordan-ble-kidsa-saa-vilt-gode-i-engelsk>
- NTNU. (2023, 12. juni). *Retningslinje for behandling av personopplysninger*. <https://i.ntnu.no/wiki/-/wiki/Norsk/Retningslinje+for+behandling+av+personopplysninger>
- Phillips, C. (2009). Should we impeach armchair linguists? I S. Iwasaki, H. Hoji, P.M. Clancy & S.O. Sohn (Red.). *Japanese/Korean Linguistics, Volume 17* (s. 49-64). CSLI Publications.
- Pulcini, V., Furiassi, C. & González, F.R. (2012). The lexical influence of English on European languages. From words to phraseology. I C., Furiassi, V., Pulcini, F.R. Gonzalez (Red.). *The Anglicization of European Lexis* (s. 1-24). John Benjamins
- Putnam, M. & Søfteland, Å. (2022). When covert modality sneaks into your grammar: wh-infinitives in American Norwegian. *Second Language Research* 40(1), 171-194. <https://doi.org/10.1177/02676583221103741>
- Sandøy, H. (2011). Språkendring. I B. Mæhlum, G. Akselberg, U. Røyneland & H. Sandøy (Red.). *Språkmøte – innføring i sosiolingvistik* (2. utg., s. 196-220). Cappelen Damm.
- Schütze, C.T. (2011). Linguistic evidence and grammatical theory. *Wiley Interdisciplinary Reviews. Cognitive Science*, 2(2), 206–221. <https://doi.org/10.1002/wcs.102>
- Schütze, C.T. & Sprouse, J. (2014). Judgment data. I R.J. Podesva & D. Sharma (Red.). *Research Methods in Linguistics* (s. 27–50). Cambridge University Press
- Sprouse, J., Caponigro, I., Greco, C. & Cecchetto, C. (2016). Experimental syntax and the variation of island effects in English and Italian. I J.A. Legate (Red.), *Natural Language & Linguist Theory* (s. 307-344). Springer.

- Sprouse, J. & Almeida, D. (2017). Design sensitivity and statistical power in acceptability judgment experiments. *Glossa: a journal of general linguistics* 2(1), 1-32.
<https://doi.org/10.5334/gjgl.236>
- Steinsholt, A. (1964). *Målbryting i Hedrum*. Universitetsforlaget.
- Steinsholdt, A. (1972). *Målbryting i Hedrum 30 år etter*. Universitetsforlaget.
- Sunde. (2016). "Inspect kniven i inventoryen min." Språklig praksis i et nytt domene. *Norsk lingvistisk tidsskrift*: 34(2), 133–160.
<http://ojs.novus.no/index.php/NLT/issue/view/172/3>
- Sunde, A.M. (2018). A typology of English borrowings in Norwegian. *Nordic Journal of English Studies* 17(2), 71-115. <http://hdl.handle.net/11250/2616716>
- Sunde, A.M. & Kristoffersen, M. (2018). Effects of English L2 on Norwegian L1. *Nordic Journal of Linguistics*, 41(3), 275–307. <https://doi.org/10.1017/S0332586518000070>
- Sunde, A.M. (2019). *Skjult påvirkning: tre studier av engelskpåvirkning i norsk* [Doktorgradsavhandling]. Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet.
- Thomason, S.G. & Kaufman, T. (1988). *Language Contact, Creolization, and Genetic Linguistics*. University of California Press.
- Ullman, M. (2001). The neural basis of lexicon and grammar in the first and second language: the declarative/procedural model. *Bilingualism: Language and Cognition* 4(1), 105-122. DOI:10.1017/S1366728901000220
- Wagner, S.E. (2012). Age Grading in Sociolinguistic Theory. *Language and Linguistics Compass* 6(6), 371-382. <https://doi.org/10.1002/lnc3.343>
- Weskott, T. & Fanselow, G. (2011). On the Informativity of Different Measures of Linguistic Acceptability. *Language* 87(2), 249-273. DOI: 10.2307/23011624

Winford, D. (2010). Contact and Borrowing. I I R. Hickey (Red.), *The Handbook of Language Contact* (s. 170-187). Blackwell.

Relevans for lektoryrket

I yrket som lærer er det svært relevant å ha kunnskap om språkkontakt og hvordan språkendring skjer som en konsekvens av dette. Arbeidet med denne masteroppgaven har gitt meg et verdifullt og unikt innblikk i språkvanene til ungdommer, som blir nyttig å ta med seg inn i undervisningen og i møte med elever. Ved å ha gjennomført en akseptabilitetsstudie med ungdomsskoleelever har jeg en aktuell forståelse for hvordan ungdom bruker språket, og hvorfor språklige innovasjoner oppstår hyppigere nå enn tidligere. Denne forståelse kan jeg bruke i forsvar av elevene, for min erfaring er at mange eldre har et negativt syn på hvordan den yngre generasjonen formulerer seg, både i skrift og tale. I tillegg kan jeg bruke denne erfaringen i tilpasningen av undervisningen, slik at den kan relateres til den språkendringsprosessen elevene befinner seg i nå. Jeg kan få elevene til å forstå hvordan de er med på å endre språket, og hvorfor de spiller en viktig og sentral rolle i prosessen. De fleste er klar over at engelsk har en sterk påvirkning på norsk, men ved å gjøre dem oppmerksom på de konkrete funnene i denne masteroppgaven, er det mulig de får et annet og mer bevisst forhold til hvordan påvirkningen foregår.

En annen erfaring jeg har gjort meg gjennom den pedagogiske opplæringen, praksis og erfaring fra lektoryrket, er at norskfaget domineres av litteraturundervisning. Når jeg nå trer inn i lektoryrket, tar jeg med meg en kompetanse innenfor språk som jeg har tilegnet meg gjennom arbeidet med denne masteren, og ellers i utdanningen, som jeg gleder meg til å dele med kollegiet og elevene. Etter innføringen av LK20 har *språket som system og mulighet* blitt et kjerneelement i norskfaget, som innebærer at «elevene skal utvikle kunnskaper om og et begrepsapparat for å beskrive grammatiske og estetiske sider ved språket» (Kunnskapsdepartementet, 2019, s. 3). Skoler har behov for lærere med kompetanse innen språk, som klarer å gjøre grammatikken, som har et dårlig rykte i skolen, til tema elever ser på som essensielt og grunnleggende i norskfaget. Jeg gleder meg til å bidra til det i skolen.

Vedlegg

Vedleggene er plassert slik at vedlegg 3, der alle setningene står, kommer før vedlegg 4 og 5, der setningenes vurderinger er oppnevnt. Jeg håpet at dette vil gjøre det enklere for leser å gå frem og tilbake mellom tabellene i vedlegg 3, 4 og 5. På grunn av dette er ikke vedleggene plassert i den rekkefølgen de blir nevnt i teksten, for i teksten blir vedlegg 3 nevnt før 1 og 2.

Vedlegg 1: Informasjon på starten av akseptabilitetstesten (skriftlig)

Vurdering av setninger

Dette er en spørreundersøkelse som inneholder 54 setninger. Det du skal gjøre, er å vurdere disse setningene på en skala fra 1 til 4, der 1 er «ikke naturlig» og 4 er «veldig naturlig». Det finnes ingen riktige eller gale svar, her er jeg kun ute etter din intuisjon, din umiddelbare tanke, om setningen er god eller dårlig for deg.

Spørreundersøkelsen er helt anonym, det er frivillig å delta og svarene skal brukes til forskningen i en masteroppgave om norsk språk ved NTNU.

Dette er et eksempel på en «**ikke naturlig**» setning:

"I går jeg spiste på en ny kinesisk restauranten".

Dette er et eksempel på en «**veldig naturlig**» setning:

"Kari ringte meg og spurte om jeg ville være med på kino".

Vedlegg 2: Manus med informasjon til elevene (muntlig)

Det dere skal gjøre nå, er å gjennomføre en spørreundersøkelse som går ut på at dere skal vurdere setninger. Det er totalt 54 setninger dere skal vurdere.

Setningene skal dere vurdere på en skala fra 1-4 der 1 er «ikke naturlig» og 4 er «veldig naturlig». Det finnes ingen riktige eller gale svar, her er jeg kun ute etter din intuisjon, altså din umiddelbare tanke, om setningen er god eller dårlig, for deg.

Det tar ca. 10 minutter å gjennomføre.

Det er viktig at dere leser setningene nøye, men dere skal heller ikke bruke for lang tid på hver setning.

Spørreundersøkelsen er helt anonym, det er frivillig å delta og svarene skal brukes til forskning i min masteroppgave om norsk språk ved NTNU.

På den første siden av spørreundersøkelsen skal dere svare på et spørsmål om norsk er det første språket du lærte. Det betyr at dersom du lærte norsk fra du var 3 år eller yngre, skal du svare ja på dette spørsmålet. Du skal også svare ja på dette spørsmålet dersom du har flere morsmål, og norsk er ett av disse. Det vil si at du skal svare ja dersom du lærte både norsk og polsk fra du ble født.

Dersom du lærte deg å snakke norsk etter du var 3 år, svarer du nei på dette spørsmålet.

Dette er et eksempel på en «**ikke naturlig**» setning:

"I går jeg spiste på en ny kinesisk restauranten".

Dette er et eksempel på en «**veldig naturlig**» setning:

"Kari ringte meg og spurte om jeg ville være med på kino".

Når dere går inn på lenken til undersøkelsen er det en liten informasjonstekst på første side, den er veldig kort, og det er viktig at dere leser dette.

Vedlegg 3: Setningene i akseptabilitetstesten

I tabellen under er alle setningene fra akseptabilitetstesten listet opp, kategorisert etter setningstype og med det nummeret de hadde i testen.

Setninger med hv+infinitt-konstruksjonen	
3	Forrige torsdag lærte Charlotte meg hvordan å hekle et handlenett.
7	Lisa brukte mange år på å finne ut hva å jobbe med, fordi hun hadde så store ambisjoner.
11	Da jeg hadde det vanskelig på ungdomsskolen, er jeg glad for at jeg forsto hvem å snakke med for å føle meg bedre.
16	Vennina mi viste meg hvordan å bruke en rettetang for å krøllete hår.
21	Når du står foran en stor forsamling, er det en utfordring å vite hva å si for å inspirere og engasjere publikum.
25	Jeg vet hvordan å lage en god middag.
30	Jenny har lært seg å strikke, men hun synes det er vanskelig å velge hvem å strikke gensere til.
35	Av og til synes jeg det er vanskelig å finne ut hva å gjøre på lørdager, spesielt hvis jeg har besøkt.
39	Når det er valg er det nødvendig at man vet hvem å stemme på før valgdagen.
44	Jentene i klassen har forskjellige tanker om hva å kle seg ut som på halloween.
48	Vennen min Jim trenger gode råd for hvordan å lære seg norsk.
52	Det er viktig å vite hvem å kontakte dersom det skulle oppstå en ulykke.
Setninger med hv+finitt-konstruksjonen	
4	Da jeg startet i den nye jobben min, forsto jeg fort hvem jeg skulle ta kontakte med dersom jeg trengte hjelp.
9	Da mamma var liten, lærte mormor henne hvordan man strikker votter.
13	I en vanskelig situasjon må du ofte bruke lang tid på å finne ut hva du skal gjøre, slik at du kan ta den beste beslutningen.
18	Mamma synes det er enkelte å velge hvem hun skal invitere i bursdagsselskapet sitt.
23	Det er nødvendig å være klar over hvem man skal kontakte hvis man kommer i en uheldig situasjon.
28	Etter å ha fullført studiene, må mange unge mennesker bruke tid på å finne ut hva de ønsker å jobbe med og hvilken karrierevei de vil følge.
32	Mikkel tenkte ofte på hva det vil si å være en god venn.
37	Knut viste meg hvordan jeg skal bruke den nye kjøkkenmaskinen jeg har kjøpt.
43	Jeg trenger gode tips til hvordan jeg kan lære meg å snakke arabisk slik at jeg blir forstått.
46	Jeg så på Melodi Grad Prix i går og jeg visste med en gang hvem jeg skulle stemme på.
50	I en krisesituasjon er det viktig å vite hva man skal si for å informere folk på en klar og beroligende måte.

53	Kari vet hvordan man lager en deilig pastarett.
Gode fyllsetninger	
2	Det er flere matretter jeg liker godt, men min favoritt er taco.
5	I helgen har vi planer om å dra på en liten campingtur med venner.
12	På søndager pleier jeg å ta en avslappende spasertur i parken for å nyte omgivelsene.
15	Martin har alltid likt å lage god mat når han får gjester på besøk.
17	Jeg gleder meg til å feire nyttårsaften med alle vennene mine.
20	Etter en lang dag på jobb, liker jeg å komme hjem, lage en deilig middag, og slappe av med en god bok.
22	For litt over ett år siden lærte jeg meg å strikke mariusgenser.
26	Mens jeg jobber, forsøker jeg å holde produktiviteten oppe ved å lage lister og ta korte pauser.
29	Om to helger skal min venninne feire bursdagen sin på en fin restaurant, men jeg har ikke anledning til å komme.
31	Forrige uke hadde jeg min første arbeidsdag i den nye jobbe.
34	Kjæresten min og jeg pleier å dra på museum én gang i måneden.
36	På ferie i fjor reise vi til en vakker, eksotisk øy hvor vi snorklet blant korallrevne, og utforsket tropiske jungler.
41	I år begynte Martine å trene på treningssenter, og hun liker spesielt godt å dra på gruppetimer om morgenen.
45	I går var jeg på kino og så en utrolig bra film.
49	Neste fredag skal Ane i bursdag, og da skal hun bruke den nye svarte kjolen sin.
Dårlige fyllsetninger	
1	Da vi var på stranda, barna bygget sandslott og plukket mange fine skjell.
6	Da Martine feiret bursdag, ga jeg henne en fint gavet, og hun likte det veldig godt.
8	Musikken mamma hører på ikke jeg liker, den er for gammeldags og kjedelig.
10	På festen til Karoline fikk alle i seg god mat og drikke, og hele natten danset.
14	På kjøkkenet hun er og baker kaker med sin mor.
19	På restauranten bestiller jeg en pizza med pepperoni, og en ikke salat jeg likte.
24	Mamma og pappa kom å meg så på når jeg hadde danseforestilling i helgen.
27	Den røde huset er så fint, jeg alltid har hatt lyst til å bo der.
33	Etter at vi som hadde vært på jobb, trente vi med vekter og jogget på tredemølle.
38	I går løper jeg til bussen for å jeg rekke første time, og heldigvis klarte jeg det.
40	Han liker best å løpe rundt det store innsjø i skogen, for der kan han være helt alene.
42	Grete har fått seg en fine ny bil.
47	I sommer jeg og kjæresten min skal på en tur gjennom store deler av Europa, og jeg gleder meg masse.
51	I morgen dro jeg til legen for å sjekke om jeg har fått halsbetennelse.
54	Det hender at jeg spør seg selv hvorfor er vi ikke fornøyde med det vi har.

Vedlegg 4: Vurderingene til hver setning med 100 informanter

Tallene i tabellen (f.eks. 5, 30, 39, 29 for setning 3 i tabellen under) viser til hvor mange av informantene som vurderte setningene til hvert alternativ. Prosentfordelingen som står nederst i hver tabell viser til hvordan vurderingene fordelte seg samlet på skalaen fra 1-4 for hver setningstype (det vil si at 11% av vurderingene for hv+infinitiv-setninger var på 1, 30% på 2, osv.). Den samme beskrivelsen gjelder for vedlegg 5, forskjellen er at i vedlegg 5 er svarene til kun 56 informanter inkludert, altså ekskludert de informantene som hadde flere enn tre feil.

Hv+infinitiv-konstruksjonen					
Vurdering	1	2	3	4	Gjennomsnitt
Setning 3	5	30	39	26	2,86
Setning 7	15	39	33	13	2,44
Setning 11	23	31	33	13	2,36
Setning 16	27	40	26	7	2,13
Setning 21	6	30	39	25	2,83
Setning 25	15	46	27	12	2,36
Setning 30	3	29	46	22	2,87
Setning 35	8	24	42	26	2,86
Setning 39	8	25	44	23	2,82
Setning 44	5	22	44	29	2,97
Setning 48	7	30	44	19	2,75
Setning 52	7	17	38	38	3,07
Prosentfordeling	11 %	30 %	38 %	21 %	

Hv+finitt-konstruksjonen					
Vurdering	1	2	3	4	Gjennomsnitt
Setning 4	2	7	19	72	3,61
Setning 9	3	5	33	59	3,48
Setning 13	1	10	26	63	3,51
Setning 18	0	7	29	64	3,57
Setning 23	1	7	35	57	3,48
Setning 28	0	10	30	60	3,50
Setning 32	4	11	24	61	3,42
Setning 37	0	4	32	64	3,60
Setning 43	3	6	44	47	3,35
Setning 46	2	3	35	60	3,53
Setning 50	1	4	25	70	3,64
Setning 53	0	2	30	68	3,66
Prosentfordeling	1,42 %	6,33 %	30,17 %	62,08 %	

Gode fyllsetninger					
Vurdering	1	2	3	4	Gjennomsnitt
Setning 2	4	10	42	44	3,26
Setning 5	0	8	41	51	3,43
Setning 12	3	5	17	75	3,64
Setning 15	3	8	31	58	3,44
Setning 17	0	3	9	88	3,85
Setning 20	2	10	33	55	3,41
Setning 22	2	6	33	59	3,49
Setning 26	0	13	42	45	3,32
Setning 29	4	19	42	35	3,08
Setning 31	0	7	39	54	3,47
Setning 34	5	6	29	60	3,44
Setning 36	3	8	37	52	3,38
Setning 41	1	7	32	60	3,51
Setning 45	2	3	23	72	3,65
Setning 49	3	4	41	52	3,42
Prosentfordeling	2 %	8 %	33 %	57 %	

Dårlige fyllsetninger					
Vurdering	1	2	3	4	Gjennomsnitt
Setning 1	63	29	7	1	1,46
Setning 6	60	23	14	3	1,60
Setning 8	71	24	4	1	1,35
Setning 10	34	51	14	1	1,82
Setning 14	72	23	3	2	1,35
Setning 19	59	34	6	1	1,49
Setning 24	74	16	8	2	1,38
Setning 27	61	24	14	1	1,55
Setning 33	36	31	22	11	2,08
Setning 38	57	25	15	3	1,64
Setning 40	51	32	14	3	1,69
Setning 42	51	27	11	11	1,82
Setning 47	43	38	15	4	1,80
Setning 51	49	20	16	15	1,97
Setning 54	47	26	15	12	1,92
Prosentfordeling	55 %	28 %	12 %	5 %	

Vedlegg 5: Vurderingene til hver setning med 56 informanter

Hv+infinitt-konstruksjonen					
Vurdering	1	2	3	4	Gjennomsnitt
Setning 3	2	18	19	17	2,91
Setning 7	8	23	17	8	2,45
Setning 11	12	21	16	7	2,32
Setning 16	16	25	11	4	2,05
Setning 21	5	16	19	16	2,82
Setning 25	8	24	18	6	2,39
Setning 30	3	18	23	12	2,79
Setning 35	6	15	20	15	2,79
Setning 39	6	15	21	14	2,77
Setning 44	5	13	23	15	2,86
Setning 48	6	12	23	15	2,84
Setning 52	6	11	13	26	3,05
Prosentfordeling	12 %	31 %	33 %	23 %	

Hv+finitt-konstruksjonen					
Vurdering	1	2	3	4	Gjennomsnitt
Setning 4	1	2	9	44	3,71
Setning 9	0	1	17	38	3,66
Setning 13	0	2	11	43	3,73
Setning 18	0	1	14	41	3,71
Setning 23	0	0	16	40	3,71
Setning 28	0	2	14	40	3,68
Setning 32	1	3	11	41	3,64
Setning 37	0	0	12	44	3,79
Setning 43	2	2	22	30	3,43
Setning 46	0	2	17	37	3,63
Setning 50	1	0	8	47	3,80
Setning 53	0	0	10	46	3,82
Prosentfordeling	0,74 %	2,23 %	23,96 %	73,07 %	

Gode fyllsetninger					
Vurdering	1	2	3	4	Gjennomsnitt
Setning 2	2	3	24	27	3,36
Setning 5	0	2	23	31	3,52
Setning 12	0	1	7	48	3,84
Setning 15	1	2	15	38	3,61
Setning 17	0	0	2	54	3,96
Setning 20	0	3	17	36	3,59
Setning 22	0	1	16	39	3,68
Setning 26	0	3	22	31	3,50
Setning 29	0	6	27	23	3,30

Setning 31	0	1	17	38	3,66
Setning 34	1	3	10	42	3,66
Setning 36	1	1	22	32	3,52
Setning 41	1	1	15	39	3,64
Setning 45	0	0	8	48	3,86
Setning 49	1	0	23	32	3,54
Prosentfordeling	1 %	3 %	30 %	66 %	

Dårlige fyllsetninger					
Vurdering	1	2	3	4	Gjennomsnitt
Setning 1	42	12	2	0	1,29
Setning 6	45	8	3	0	1,25
Setning 8	40	13	2	1	1,36
Setning 10	20	31	5	0	1,73
Setning 14	44	11	1	0	1,23
Setning 19	39	16	1	0	1,32
Setning 24	45	7	2	2	1,30
Setning 27	40	12	3	1	1,38
Setning 33	26	15	8	7	1,93
Setning 38	38	15	3	0	1,38
Setning 40	36	18	1	1	1,41
Setning 42	35	16	1	4	1,54
Setning 47	26	23	7	0	1,66
Setning 51	37	13	3	3	1,50
Setning 54	31	16	5	4	1,68
Prosentfordeling	65 %	27 %	6 %	3 %	

